

РОЗДІЛ 2.4.

Фонографічна видавнича справа в Україні: виробництво, торгівля, захист авторських прав

Зміст

Вступ

I. Завдання для аналізу

II. Матеріали для аналізу

1. Український ринок компакт-дисків
2. Світовий ринок компакт-дисків
3. Піратство: факти
4. Піратство: експертний аналіз
5. Хроніка подій
6. Претензії Заходу
7. Позиція ЄС
8. Погляд вітчизняних експертів
9. Позиція українських посадових осіб
10. Позиція українських виробників
11. Міжнародна конкуренція?
12. Проблеми захисту авторських прав
13. Український закон про захист авторських прав
14. Державне регулювання виробництва і ринку
15. Можливі сценарії

Використані джерела

Вступ

У світі склався потужний ринок фонографічної продукції (перш за все компакт-дисків), який охоплює всі країни світу. Україна є одним із активних учасників цього ринку, адже в нас, за твердженням директора Інституту проблем реєстрації інформації НАНУ В'ячеслава Петрова, ще на початку 70-х років були створені перші в світі лазерні диски. Проте сьогодні українські компакт-диски асоціюються у багатьох учасників цього ринку і шанувальників музики в основному із скандалами, пов'язаними з піратським поширенням фонографічної продукції. Тут фокусуються проблеми і міжнародної торгівлі, й захисту авторських прав та інтелектуальної власності, і підтримки вітчизняних виробників, і соціальні питання.

Для аналізу ситуації, що склалася, пропонуються різноманітні матеріали - газетні публікації, офіційні заяви, аналітичні огляди і відповідні акти законодавства.

I. Завдання для аналізу

З використанням рекомендованої літератури зробіть аналіз ситуації, що склалася у фонографічній галузі та на ринку фонографічної продукції в Україні; підготуйте відповідну аналітичну записку.

Особливістю аналітичної записки (або аналітичного документу) є те, що в ній розглядається проблема, яка потребує вирішення, тобто якихось дій з боку влади.

Проблемою для державної політики є така ситуація, яка викликає певне занепокоєння в суспільстві. Проблема може стосуватись будь-яких питань державної політики в економіці, соціальній сфері, власне в системі державного управління та ін. В залежності від масштабу проблема може стосуватися всього суспільства (тоді її вирішення потребує втручання центральних органів влади) або окремих регіонів (проблема для органів місцевого самоврядування).

1. Орієнтовна структура аналітичної записки

1) Визначення проблеми чи питання для аналізу

- У чому полягає проблема, що потребує розв'язання?
- Які симптоми проблемної ситуації?
- Окреслення проблеми (аналіз неспроможностей ринку та влади)?
- Які масштаби та яке охоплення має проблема (у територіальному, галузевому аспектах, у часовому вимірі, які групи населення, який відсоток населення зачіпає проблема)?
- Хто є клієнтом, тобто замовником аналізу?

2) Передумови

- Як виникла проблема, вона є новою чи повторюваною?
- Яка історія питання, що робилось у цьому напрямку?
- Який сучасний стан справ?

3) Консультації

- Які погляди та ставлення до проблеми зацікавлених груп або осіб (тобто тих, кого зачіпають можливі варіанти рішення проблеми); хто (які установи) може підтримувати рішення, а в кого може виникнути стурбованість?

4) Моделювання проблеми

- Визначення політичних змінних (набору показників, інструментів політики, які можуть використовуватись з різною інтенсивністю);
- Вибір цілей розв'язання проблеми (цілі можуть бути самостійні - вони представляють фундаментальні цінності - ефективність, справедливість, людська гідність, та інструментальні - вони полегшують досягнення самостійних цілей);
- Вибір обмежень (список обмежень має охоплювати будь-які ресурси, необхідні для реалізації альтернатив політики).

5) Встановлення критеріїв оцінки розв'язку

Критерій - певна конкретизація цілі; він визначає конкретне значення міри досягнення загальної цілі, яке вважається достатнім для визнання проблеми розв'язаною. Кожній цілі відповідає свій критерій.

6) Альтернативні шляхи розв'язання

Альтернатив має бути 3-4 (серед них може бути й така: "нічого не змінювати").

Кожна альтернатива - це конкретні переліки дій (заходів) та інструментів політики.

Аналіз альтернатив має включати:

- прогноз можливих наслідків (або впливів) її реалізації - як короткострокових, так і довгострокових;
- оцінювання впливів з огляду на критерії;
- оцінка затрат ресурсів на проведення політики (чи витрат - якщо можлива грошова оцінка) та результатів (або вигід - якщо можлива грошова оцінка результатів);
- порівняльний аналіз альтернатив.

7) Рекомендації

Це порада клієнту дослідження щодо трьох питань:

- що слід робити клієнту;
- чому клієнт повинен робити саме це, а не щось інше;
- як йому слід це робити.

8) Впровадження

2. Бібліографія

1. Економічний розвиток і державна політика / Ю.Бажал, О.Кілієвич та ін. Навч. посібник за заг. ред. Ю.Єханурова та І.Розпутенка.- К.: Вид-во УАДУ, 2001. - 480 с. - Част. 2, 5.
2. Венмер Д.Л., Вайнінт А.Р. Аналіз політики: концепції і практика. Пер. з англ. за наук. ред. О.Кілієвича.- К.: Основи, 1998.- 654 с
 - а) Розд.8. загальна схема аналітичного дослідження (мал.8.1 - с.318); (зокрема с.348-353 - джерела розробки альтернатив політики)
 - б) Розд.7 - універсальні альтернативи/варіанти політики (с.229).
3. Пал, Леслі А. Аналіз державної політики/ Пер. з англ.- К.: Основи, 1999.- 422 с.
 - а) Розд.3 - загальний підхід до аналізу (оцінювання) політики
 - б) Розд.6 - визначення проблеми (с.96-201)
 - в) Розд.7 - вибір інструментів/засобів політики
 - г) Розд.8 - проблеми оцінювання цілей політики (с.257-263)
 - д) Розд.8 - концепції впливів політики (с.263-278)
4. Браун, М. Пол. Посібник з аналізу державної політики,-К.: Основи, 2000.
 - а) Розд.3. 1 - формулювання проблем політики (с.87-102)
 - б) Розд.4 - вибір інструментів/ засобів політики (с. 119-160), зокрема - 2.1. Розробка альтернативних стратегій (с. 138-144)
5. Тимчасовий регламент Кабінету міністрів України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 червня 2000 р. N 915 (розд.У).

II. Матеріали для аналізу

1. Український ринок компакт-дисків

За статистичними даними, українські заводи виробляють приблизно 1 млн. 200 тис. **компактів** на місяць. За підрахунками Держмитслужби України, у поточному році експортовано лише 2,8 млн. CD. За цей час в Україну імпортовано 455 тонн полікарбонату (сировина для виробництва оптичних носіїв інформації), якого може вистачити на виробництво максимум 22 мільйонів **компакт-дисків**, що на 90% забезпечує внутрішній ринок.

В Україні всього 5 заводів-виробників **компакт-дисків**:

- ЗАТ "Ніопрокс" (Львів) - вже не працює,
- МПП "Машел" (Київ),
- ЗАТ "Болідиск" (Київ),
- ТОВ "Лазер-інформ" (Київ),
- ТОВ "Амітрон" (Херсон).

Зокрема, у поточному році два заводи практично зупинені, львівське підприємство взагалі перейшло на випуск іншої продукції, херсонське - торгує харчовими продуктами. На МПП "Машел" вироблено приблизно 6 млн. **компакт-дисків**, а на заводі "Болідиск" - 4 млн. 200 тис. CD.

За даними науковців, потенційно споживчий ринок України дуже місткий (за європейськими розрахунками, середній показник становить 10 **компакт-дисків** на людину за рік. Тобто потенційний український ринок - до 500 млн. CD) і боротьба за нього точиться дуже жорстка.

(УКРАЇНА-BUSINESS N52 28.12. 2000)

2. Світовий ринок компакт-дисків

Майже 80% світового музичного ринку контролюють представники мультинаціональних корпорацій - МЕЙДЖОРИ. Ось п'ять монополістів музичної індустрії - Sony, EMI Music, Warner, BMG, Universal - інтереси яких захищає міжнародна організація IFPI.

Ними майже монополізований міжнародний ринок CD, тобто ціни на оптичні **диски** тримаються весь час на завищеному рівні.

Сполучені Штати випустили цього року:

аудіо **компакт-дисків** - 4,885 млрд.,

- CD-ROM - 4,050 млрд.,
- відеокомпактів - 827 млн. екземплярів.

Тільки в США обсяг торгівлі лазерними дисками становить сьогодні 14,6 млрд. дол., а попит зростає в середньому на 5% щороку. Більша частина американської продукції іде на експорт.

(УКРАЇНА-BUSINESS №52 28.12. 2000)

3. Піратство: факти

3.1. Що таке "піратоманія" і як з нею боротися?

Аби зрозуміти корені хвороби "піратоманії", треба проаналізувати причини її виникнення.

По-перше, слід зауважити, що цей бізнес за рівнем прибутків (рентабельності) можна порівняти хіба що з нафтовим. Хто ж тримає ринок аудіовізуальної продукції? - ...П'ять монополістів музичної індустрії - Sony, EMI Music, Warner, BMG, Universal - інтереси яких захищає міжнародна організація IFPI.

Ними майже монополізований міжнародний ринок CD, тобто ціни на оптичні **диски** тримаються весь час на завищеному рівні. І звичайно, поки одні мають надприбутки, інші намагаються зекономити і купити піратські **диски**. Піратство - це передусім соціальне явище. Доки є люди з низьким рівнем доходів, існуватиме попит на дешеву контрафактну продукцію.

Рівень піратства власне в Америці сягає 10%. В Італії, Південній Кореї, Фінляндії піратська продукція становить до 25%, а в Китаї, Росії, Пакистані, Ізраїлі - понад 50%.

(УКРАЇНА-BUSINESS №52 28.12.2000)

3.2. Легальний відеокопіювальний бізнес - лише верхівка айсберга?

Фірма з тиражування відеокасет "Студія-1", один з лідерів ринку, змушена була зупинити свою діяльність. Київська податкова міліція "накрила" підпільні цехи з виробництва відеофільмів, що їм належали. В одному з них, що розташовувався на території підприємства "Буревісник", 558 відеомagnetofonів працювали вдень і вночі, видаючи щодоби по дві тисячі касет з піратськими відеокопіями. Окрім відеотехніки, було вилучено близько 12 тисяч піратських та понад двісті майстер-копій популярних фільмів, "ліві" голографічні етикетки, пристрої для пакування касет тощо на суму близько 400 тисяч гривень.

Не відстають від столиці й регіони: днями рекордерів-підпільників зловили також у Черкасах. У приміщенні студії податкові міліціонери нарахували 4 стаціонарні дуплікатори (копіювальники) касет зі 112 касетопріймачами, 11 відео- та 15 аудіомagnetofonів і 2 рекордери компакт-дисків. До рук податківців потрапили 7764 аудіо та 2177 відеокасет, 400 компакт-дисків із незаконно відтвореними записами, 5 ящиків з упаковкою для касет, 4 ящики кольорових вкладок та 2 целофонатори для пакування готової продукції. У "репертуарі" підпільників було більше десятка піратських копії *інкопії* фільмів. За даними податківців, торік і з початку цього року з обігу вилучено майже 130 тис. компакт-дисків, десятки тисяч відеокасет вартістю понад півмільйона гривень. Як зазначив "Контрактам" один з тіньових тиражувальників відеокасет, який побажав бути неназваним, вдаватися до нелегального бізнесу фірм змушує те, що для отримання офіційного права на тиражування лише одного фільму треба сплатити кілька тисяч гривень. "Пропонуючи великий асортимент продукції за таких умов, жодна з фірм недовго протримається на ногах, - коментує співрозмовник. - Тому й не дивно, що майже всі легальні студії працюють відкрито лише на 10%".

("Галицькі контракти" 2000р. №13)

3.3.

Піратство в Україні не припиниться ніколи, навіть якщо закрити всі заводи-виробники. Адже в одній коробці з-під вина електричкою з Росії, Білорусі чи Молдови в Україну можна ввезти до 400 примірників контрафакту.

(УКРАЇНА-BUSINESS №52 28.12.2000)

14. "Приправив", та через кордон не переправив...

Деякі громадяни, перетинаючи кордони України, вважають придатним будь-який спосіб, аби прихопити із собою цінні речі, які можна вигідно збути за рубежом. Усвідомлюючи, що просто так їх не перевезти, намагаються якомога ретельніше заховати від пильного ока митників.

Такою "надійною" схованкою вирішив забезпечити свій товар і громадянин Росії Володимир У., подорожуючи до угорського міста Ніредьгаза. Отож під час огляду на митному посту переходу "Лужанка", що в Берегівському районі, почував себе спокійно, маючи надію, що нічого в нього не знайдуть. На прохання інспектора заповнив митну декларацію, заявив про наявну валюту, показав сумку з особистими речами.

Але інспектор виявився не ликом шитим. Поцікавився, що міститься в каструлі, яка була в сумці. "Гість" відповів: відварений рис на дорогу, приправлений за особистим рецептом, який він просто обожнює...Тоді митник попросив ложку, аби покуштувати пікантно приправлений рис. Копнувши глибше, вивернув з денця целофановий пакет із тридцять одним компакт-диском. Ясна річ, що на "кулінара"-порушника митних правил було складено протокол, а товар вилучено.

("Робітничка газета" 07.12.2000)

4. Піратство: експертний аналіз

4.1. Піратство: спроба визначення

Що таке "піратство"? Одразу зазначимо, що нам ідеться не про буквально розуміння цього слова, а про так зване піратство у сфері, пов'язаній із створенням, поширенням та використанням товарів та послуг, що містять об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ).

В Україні право інтелектуальної власності стосується трьох головних груп об'єктів: "перша - це результати наукової, літературної й художньої творчості, які охороняються авторським правом і суміжними правами; друга - це результати науково-технічної творчості, що охороняються патентним правом, ...третю групу складають засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг" [О.А.Підпригора, О.О.Підпригора, с 9], іншими словами - торговельні марки і все те, що на Заході називають corporate images.

Юридична наука вказує на кілька особливостей права інтелектуальної власності, які вирізняють її з-поміж інших форм власності. Це - "нематеріальний" характер об'єктів власності (ідей, образів, символів тощо), які, однак, мають і матеріальні втілення, часто - тиражовані в тисячах примірників, однак ці останні (книжки, картини, рекламні плакати тощо) є об'єктами не інтелектуальної, а "звичайної", матеріальної власності. Інші відмінності - це обмеженість права інтелектуальної власності в часі (для авторського права більшості країн - це час життя автора та від 20 до 50 років після його смерті), а також - для деяких об'єктів (винаходи, відкриття тощо) потреба в особливій кваліфікації з наступною реєстрацією об'єкта саме як винаходу чи відкриття (тобто як об'єкта патентного права).

Скажімо, у звітах та інших документах ПРА (International Intellectual Property Alliance) - американської асоціації виробників продукції, базованої на інтелектуальній власності, - "піратство" визначається неформально, як "крадіжка творів, захищених авторським правом" (theft of copyrighted works).

Узагальнююча дефініція могла б звучати приблизно так:

Піратство - це масові практики незаконного виготовлення та поширення продукції, що містить об'єкти авторських та суміжних прав, або масове надання послуг з порушенням згаданих прав.

Як бачимо, в кожному випадку маємо справу з масовими й корисливими порушеннями авторських прав, що набирають індустріальних масштабів і самі перетворюються на свого роду індустрію, часто тісно пов'язану з іншими сферами "тіньової" економіки і навіть з організованою злочинністю.

Трохи про різновиди піратства. Згаданий Ю.Халецький наводить також одну з можливих типологій піратства:

"1. Просте піратство.

2. Піратство з використанням матеріалів та прийомів, які утруднюють розпізнавання піратської продукції (псевдо-копайт тощо);

3. Фальсифікація (підробка під ідентичність), тобто повне повторення оригінальної ліцензійної продукції. При цьому товарні знаки, символи ідентифікації, знаки авторської охорони та ін. відтворюються, аби ввести в оману покупця" [там само].

("Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні...")

4.2. Ареал існування піратства: "інтелектуальні галузі"

Сфера сучасного "піратства" (реального чи потенційного) охоплює ряд так званих індустрій, основаних на інтелектуальній власності (copyright-based industries), а саме:

- видавничий бізнес (книжки та часописи);
- кінематографію;
- аудіовізуальні індустрії;
- музичний бізнес та фонограмну індустрію;
- індустрію програмного забезпечення для комп'ютерів (яке, в свою чергу, поділяється на ділове та розважальне програмне забезпечення).

Ці галузі умовно називають "стрижневими інтелектуальними індустріями", адже й поза ними інтелектуальний ("копірайтний") продукт складає істотну частину готових виробів та послуг у багатьох галузях сучасної економіки. Всю сукупність таких галузей часом називають "загальними інтелектуальними індустріями".

Точної статистики щодо частки об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) у валовому продукті чи доході певних національних економік не існує, є натомість лише експертні оцінки часток "стрижневих" та "загальних" інтелектуальних галузей. Ця частка в розвинених західних країнах є вже досить великою й зростає швидше, аніж економіка загалом.

Напр., в аналітичному огляді, підготовленому 1996 р. американськими економістами С.Сівеком та Г.Мостелером, стверджується, що: "стрижневі" галузі, основані на ОІВ, створили 1994 року доданої вартості на суму \$255 млрд., або ж 3.78 % ВВП США; - загалом усі галузі, що активно використовують ОІВ, створили понад 5.7 відсотків ВВП США; у 1994 році в "стрижневих копірайтних галузях" працювало понад 3 млн. американців, тобто близько 2.5 відсотків загальної зайнятості; натомість загалом у галузях, тісно пов'язаних із ОІВ, працювало майже 6 млн. американців, тобто понад 4.8 % заг. зайнятості, у 1995 році доходи американської економіки від експорту продукції й послуг, базованих на ОІВ, становили понад 53 млрд. доларів, що ставить "стрижневі копірайтні галузі" на третє місце за експортним внеском в національну після автомобільної промисловості та сільського господарства (див. <http://www.iipa.com>).

Скажімо, оцінка загальних втрат від "піратства" у 1995 р. за даними ПРА становила 18-20 мільярдів доларів, тобто понад 40% від обсягів офіційного експорту "копірайтних" товарів та послуг; для України за оцінками на 1998 рік втрати від піратства в фонограмній галузі становили близько 120 млн. доларів, а в галузі відео - понад 40 млн. Для програмного забезпечення (ділового та розважального) існує лише загальна оцінка втрат по країнах СНД без Росії - понад 34 млн. доларів. Вочевидь, як мінімум половина цієї суми стосується України.

Знайомлячись із подібними оцінками втрат від піратства, слід пам'ятати дві речі: по-перше, йдеться не про фактичні дані, а про одержані різними непрямими методами (часто досить сумнівними) оцінки; по-друге, все це - оцінки імовірних втрат, понесених американськими правовласниками в інших країнах, а не загальні оцінки впливу піратства на економіки цих країн (зокрема, на їхні власні "копірайтні галузі").

При цьому у судових розглядах справ про завдані "піратами" правовласникові збитки при обрахунку сум збитків застосовується принцип "один за один", тобто - одиниця піратського продукту витісняє одиницю ліцензійного, а величина збитку дорівнює вартості ліцензійного продукту. Така методика, можливо, прийнятна в суді в окремо взятій справі, однак вона дуже непереконлива в обрахуванні втрат, понесених галуззю в цілому, адже зовсім не враховує таких категорій, як сумарний платоспроможний попит, його еластичність, вплив на торговельні обороти, зайнятість тощо.

Об'єктивна передумова масового поширення "піратства" - це структура ціни на продукт, що містить об'єкт авторського права (ОІВ). Для більшості видів масової "копірайтної" продукції така структура ціни сформувалася на американському ринку, що йому притаманні великі розміри та високий платоспроможний попит. Перше дозволяє знизити собівартість одиничного примірника завдяки масовому, часто - кількомільйонному копіюванню; друге - визначити досить високу роздрібну ціну, продиктовану попитом і рівнем доходів покупця. Значна частина різниці між виручкою від продажу та собівартістю масового виробництва (після вирахування податків, традиційно невисоких у США) дістається власникові авторських прав на фільм, фонограму, комп'ютерну програму тощо. Для таких

видів продукції, як музичні касети чи CD, ця сплата за використання авторських прав, відома як "рояліті" (royalty), може складати до третини нетто-ціни виробу.

Наприклад, голандський експерт М.Де Бур наводить таку середньостатистичну структуру ціни компакт-диска:

- Авторський гонорар та витрати на запис - \$3.5
- Плата за авторське право - \$1.3
- Оплата персоналу - \$2.15
- Виробничі витрати - \$1.5
- Маркетинг, реклама - \$1.1
- Розповсюдження - 0.34
- Оплата ризиків - 0.43
- **Усього - \$10.32**

Натомість при продукуванні піратського CD, за Де Буром, мають місце лише витрати на його виробництво (півтора долари) та поширення (34 центи), разом - менше двох доларів [Інтелектуальна власність, 1999, No 6, с.42].

Загальні потужності виробництва компакт-дисків у світі, за деякими оцінками, складають понад 8 млрд. штук, з чого приблизно 30 %, тобто 2.5 млрд штук, складають піратські вироби. Основними виробниками піратських CD залишаються (попри "активну боротьбу") Китай і Тайвань, Малайзія й Індонезія, звідки через такі "перевалочні бази", як Парагвай, Греція, Італія, Ізраїль та Росія, цей товар поширюється по всьому світу. Останнім часом не такі великі, але все ж помітні центри піратського виробництва виникли в Болгарії, Росії, Польщі, Україні. За свідченнями представника IFPI (International Federation of Phonographic Industries), протягом 1998 року по всьому світу було виявлено й конфісковано понад 60 млн. піратських компакт-дисків (що, як нескладно обрахувати, склало менше 3% імовірного обсягу піратського виробництва), а загальні втрати від піратства у фонограмній індустрії склали понад 5 млрд. доларів США.

("Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні...")

4.3. Оцінки рівня піратства та розмірів втрат від нього

Для визначення обсягів "піратства" використовуються такі інструменти, як експертні оцінки, вибіркові опитування, "замірювання" частки піратських виробів на окремо взятих лотках з подальшим множенням на приблизне число таких лотків, або на попередньо оцінені обсяги купівлі фонограмних-аудіовізуальних товарів нашими громадянами.

Що ж до фінансових втрат від піратства, то тут методи оцінки не надто софістиковані: зарубіжні організації обраховують ці обсяги здебільшого за згаданим принципом "один за один", шляхом множення кількості спожитих нами "копірайтних товарів" зарубіжного походження на їхню "законну" ціну (тобто ту, яку б довелося визначати після сплати "рояліті"). При цьому, ясна річ, зовсім не береться до уваги, що за такої ціни споживання відеокасет, CD та комп'ютерних ігор знизилося б у багато разів.

Адже, як відомо, на ці потреби у всьому світі люди витрачають не більше кількох відсотків родинного бюджету, тому зростання цін без зростання доходів неодмінно призводить до зниження натуральних обсягів придбання товарів, або ж (за умови еластичного попиту) до витіснення їх іншими, дешевшими. А дешевші й майже не гірші за якістю "інтелектуальні" товари - це саме піратські вироби. Отже, виходить замкнене коло: безкомпромісна (в ціновому плані) боротьба з піратами лише збільшує попит на піратський продукт у країнах із невисоким рівнем життя.

("Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні...")

4.4. Соціо-культурні корені піратства в пострадянських суспільствах

Пострадянське піратство не можна розглядати окремо від загального явища пострадянського підприємництва, яке з багатьох добре відомих причин існує майже наполовину в умовах "тіньової" економіки, тобто з систематичним приховуванням реальних обсягів виробництва й доходів, униканням сплати податків. Коли такі практики стають у бізнесі загальними, масовими, а їх механізми - добре відлагодженими й загальновідомими, тоді "доповнити" їх униканням від сплати за користування чужою інтелектуальною власністю - зовсім неважко.

"Піратів" стимулює також і майже повна відсутність осуду таких практик громадською думкою. що й не дивно, якщо взяти до уваги, що і радянська альтернативна "магнітофонна культура", й сучасне аудіо- та відео-піратство діяли й діють як свого роду механізм "соціальної справедливості": врачають на ньому нелюбима й нешанована влада, а також люди реально чи потенційно багаті ("зірки" кіно та шоу-бізнесу), а заробляють - не лише "пірати", а й прості споживачі, які одержують більш-менш нормальний продукт за ціною в 5-10 разів нижчою від "світової".

4.5. Попередні висновки: комплекс умов, що породжує піратство

За яких умов піратство може бути успішно подолане? Їх також нескладно сформулювати - принаймні, в порядку аналітичної абстракції:

1. Створення досконалої правової бази захисту авторського права, її ефективне впровадження в повсякденне господарче життя, що означає, зокрема, активну боротьбу з корупцією в державних структурах.
2. Подолання економічної кризи, істотне піднесення купівельної спроможності населення та рівня його зайнятості.
3. Ефективна політика "легалізації" або викорінення "тіньової" економіки.
4. Ефективний протекціонізм щодо вітчизняних культурних індустрій, особливо масової культури, що істотно розширює ринок для її продуктів та посилює позиції вітчизняних правовласників.

Цей дещо утопійний комплекс умов варто порівняти із тим стандартним набором заходів, що їх зазвичай пропонують міжнародні "копірайтні" організації (ІПА, ІFPI, WІPO) вживати урядам держав із високим рівнем піратства:

1. Прийняття законодавства про авторське право, яке відповідає міжнародним стандартам (тобто нормам вищезгаданих міжнародних угод).
2. Запровадження суворого контролю виробництва касет, оптичних дисків тощо, безжалісне закриття підприємств, "спійманих на гарячому"; масові облави на торговців піратським товаром із наступними суворими кримінальними покараннями.
3. Суворий митний контроль, аби не допустити піратського експорту-імпорту, з одночасним зняттям перешкод, які обмежують імпорт "легальної" західної продукції.

Неважко здогадатися, що навіть цілковите виконання державою всіх цих заходів на збереження об'єктивних умов, про які йшлося вище, призведе не до викорінення піратства, а хіба що зажене його в "підпілля": на місце нечисленних піратських заводів прийдуть численні дрібні "кухонні" майстерні, а торгівля перейде в режим "чорного ринку", цілком криміналізується подібно до торгівлі наркотиками.

(*"Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні..."*)

4.6. Передумови для піратства в Україні

Спершу поглянемо на сучасну ситуацію в Україні з позиції вищезгаданого комплексу об'єктивних передумов для піратства. Маємо:

1. Невисокий середньостатистичний душевий дохід (на рівні не вище \$100 на місяць), в поєднанні із багатолітньою звичкою до недорогих і не надто якісних продуктів популярної культури (книжки, платівки, кінофільми, аудіокасети тощо).
2. Домінування західної та російської мас-культурної продукції на нашому ринку (на книжковому, музичному, кінематографічному ринку частка українського продукту складає кілька відсотків).
3. Загальновідома (хоча й не визнавана офіційно) скорумпованість владних та силових структур (міліція, митниця, податкова адміністрація), недоформованість і недосконалість законодавства.
4. Надто слабкі митні бар'єри на шляхах піратського експорту-імпорту між Україною та сусідніми країнами, де також розвинене піратство (Росія, Польща та ін.).
5. Надзвичайна розвиненість "тіньової" економіки, яка, за деякими оцінками, контролює до половини ВВП, охоплює більшість галузей і тісно пов'язана із владними структурами.
6. Чимале офіційне безробіття і ще більше - приховане (у деяких місцевостях - понад половина працездатного населення), в якому значну частку складають люди з вищою технічною освітою, а також - люди з досвідом "човникової" торгівлі (готові кадри для забезпечення піратського експорту).

Усе це, ясна річ, створило умови, за яких перетворення України на терен масового піратського виробництва, торгівлі та експорту ставало лише справою часу. Потужним каталізатором цього процесу стало закриття кількох піратських заводів оптичних дисків у сусідній Болгарії в 1998 році, що створило певний "виробничий вакуум". Втім, і до того в Україні поступово сформувалося масове (переважно так зване "кухонне") виробництво контрафактних аудіо- та відео-касет, а також внутрішній ринок піратської продукції.

Про те, що відбулося в Україні протягом останніх одного-двох років, розповідають різні джерела - зарубіжні й вітчизняні.

("Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні...")

5. Хроніка подій

У лютому 2000 р. до Києва прибула американська делегація для підготовки "Спільної програми дій щодо боротьби з піратством у сфері оптичних носіїв інформації".

В березні українським виробникам CD заборонили експортувати свою продукцію. Потім пролунала вимога закрити всі заводи-виробники.

Під час візиту Білла Клінтона до Києва начебто була підписана вищезгадану "Програму спільних дій" (текст якої офіційно не оголошувався).

Далі - в рамках реалізації цієї програми - відбуваються тотальні перевірки всіх вітчизняних виробників CD. Робота всіх заводів призупинена. За результатами всіх перевірок жодного доказу вироблення "піратської" продукції так і не знайшли.

У липні ухвалюється закон щодо розповсюдження екземплярів аудіовізуальних творів та фонограм, за яким кожен примірник цієї продукції має бути промаркованим. Сама контрольна марка з'являється лише в листопаді, тобто на чотири місяці ціла галузь опиняється поза законом.

У листопаді закінчується робота над підготовкою законопроекту щодо ліцензування лазерних дисків, та Кабмін відсилає його на доопрацювання, оскільки запропонований варіант суперечить чинному українському законодавству.

Наприкінці листопада, за рішенням Міжвідомчого комітету з проблем захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності під головуванням віце-прем'єр-міністра Миколи Жулинського, створюється спеціальна комісія для проведення позапланових перевірок на всіх заводах-виробниках. До складу комісії входили представники МВС, СБУ, МЗС, ДПА, Мінекономіки, Мініюсту, Мінісвіти, Держмитслужби, Держстандарту, Держпідприємництва, Держдепартаменту інтелектуальної власності. Перевірялося все: і пожежна безпека, і відповідність технічним умовам Держстандарту, і вимогам податкового і митного законодавства тощо.

(УКРАЇНА-BUSINESS 52 28.12. 2000)

6. Претензії Заходу

6.1. Погляд на становище в Україні Міжнародної Асоціації Авторського Права (ІПРА)

На веб-сторінці цієї організації (www.iipa.com) уміщено дві доповіді про стан захисту ОІВ та піратство в Україні - за 1998 та 1999 р.р. (друга є просто розширеною версією першої). Там, зокрема, говориться:

Після придушення піратських підприємств у Болгарії на початку 1998 року, Україна швидко перетворилася на головного виробника й експортера контрафактних оптичних дисків (CD, CD-ROM) у Східноєвропейському регіоні. Завдяки відсутності ефективного захисту авторських прав іноземних фонограм та іншої "копірайтної" продукції, Україна стала "тихою гаванню" для дедалі більшої кількості виробників піратських компакт-дисків та CD-ROM, а також піратських програмних

продуктів (ділових та розважальних). Нелегальні виробники завалили весь регіон незаконною продукцією, яка фактично руйнує уразливі легальні ринки у Центральній та Східній Європі, а також країнах СНД. (...) 1992 року Україна підписала двосторонню торговельну угоду з США, яка передбачала різноманітні зобов'язання для України. Зокрема, у сфері інтелектуальної власності та її захисту (стаття VIII угоди та супровідний лист з питань захисту інтелектуальної власності) ці зобов'язання включають:

- 1) приєднання до Бернської конвенції (Паризький Акт);
- 2) забезпечення захисту для звукозаписів, включно із правом відтворення, поширення, імпорту та права комерційної орендної плати;
- 3) забезпечення "точок прив'язки" для правового захисту іноземних (американських) фонограм та приєднання до Женевської фонограмної конвенції;
- 4) забезпечення повного "ретроактивного" захисту для ОІВ, що виникли до 1973 року (згідно з Бернською конвенцією, Стаття 18);
- 5) забезпечення правового захисту комп'ютерних програм та баз даних (які б розглядалися так само, як "літературні твори" згідно з Бернською конвенцією або згідно з угодою TRIPS);
- 6) забезпечення ефективного здійснення на практиці передбаченого законом захисту авторських прав (цивільні та кримінальні покарання);
- 7) створення робочих груп, які б контролювали процес охорони авторських прав та боротьби з піратством.

Ці зобов'язання Україна повинна була виконати до кінця 1993 р американського боку Двостороння Угода 1992 р. надавала Україні так званий статус найбільшого сприяння в торгівлі. Внаслідок користування статусом найбільшого сприяння в торгівлі, навіть не зважаючи на те, що Україна не виконує повністю взятих на себе за двосторонньою угодою зобов'язань, лише за 1997 р. вона одержала додатковий дохід у 17.74 мільйони доларів завдяки відсутності деяких митних та податкових бар'єрів, що складає 9,2 % від загальної суми українського імпорту до США (понад 180 млн. дол.).

[Приміткаред.: насправді статус найбільшого сприяння в торгівлі Україні продовжується щороку наново, з огляду на увесь комплекс американо-українських відносин].

Однак Україна й досі не виконала своїх зобов'язань щодо створення сучасної системи захисту авторських прав, не вживала необхідних кримінальних санкцій для подолання піратства. Так само не розроблено механізми покарання за порушення авторського права. Кордони України фактично залишаються відкритими для імпорту та поширення контрафактних матеріалів.

За останні два роки Україна стала зразком значного зростання нелегального виробництва, поширення та експорту оптичних дисків (CD з музичними записами, аудіовізуальні DVD, CD-ROM з діловими або розважальними програмними продуктами).

Уряд має вжити негайних жорстких заходів для врегулювання і контролю над цими нелегальними виробничими потужностями, щоб запобігти перетворенню України на "наступну Болгарію".

Міжнародні організації фонограмної індустрії (IFPI/RIAA) вважають, що нині Україна є другим за величиною (після Росії) музичним ринком у СНД, та що вона є другим найбільшим центром музичного піратства. За їхніми оцінками, загальні збитки їхньої галузі від піратства в Україні склали понад 120 млн. дол. у 1998 р.; рівень піратства оцінюється у 95 %.

Сьогодні в Україні існує щонайменше чотири відомі великі виробники оптичних дисків. За твердженням звіту ПРА, усі ці виробники не використовують коди SID (що за станом на 1999 р. не відповідає дійсності. - ред.), і їх підозрюють у піратському виготовленні переважно російського та міжнародного репертуару. Беручи до уваги розмах проблеми та її швидке зростання, український уряд має вжити негайних заходів, щоб поставити під контроль ці потужності, припинити незаконне виробництво і поширення.

Україні слід посилити контроль над виготовленням оптичних дисків, включаючи запровадження кодів SID та митного контролю над імпортом та споживанням сировини (полікарбонатів), що використовується у виробництві оптичних дисків. Крім того, варто терміново вдосконалити правила надання ліцензій мовленевим організаціям та виробникам, із санкціями аж по закриття, якщо вони порушують авторське право, виробляючи або поширюючи нелегальну продукцію.

Нагадаємо, що такою є позиція ПРА щодо піратства в Україні.

(“Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні”)

6.2.

...Фахівці IFPI стали ініціаторами кампанії з боротьби з піратством у сфері інтелектуальної власності. Вони стверджують, що виробничі потужності України становлять 70 мільйонів **компакт-дисків** на рік за внутрішньої потреби не більше 5 млн., а наші "пірати" завалили весь світовий аудіоринок своїм неліцензійним продуктом. Їх активно підтримують представники американського уряду, які заявляють, що їхня музична індустрія щороку втрачає понад 210 мільйонів доларів (за даними щорічного звіту торгового представника США Шарлей Баршефські "Special 301". За класифікацією зовнішньоекономічного циркуляру "Special 301" Україна визначена як країна з неблагонадійною економікою, тобто яка може створити реальну або потенційну загрозу для продукції американського походження.).

В останніх інтерв'ю заступника торгового представника США Джозефа Паповича стверджується, що потенційний обсяг виробництва в Україні ще більший - від 80 до 100 млн. CD на рік. Це має означати, що решту Україна виробляє для нелегального насичення зовнішніх ринків. А це створює реальну загрозу для музичної індустрії США.

(УКРАЇНА-BUSINESSN5228.12.2000)

6.3.

...Посол США в Україні Карлос Паскуаль незадоволений поясненнями української сторони. Учора він провів з цього приводу прес-конференцію. Американські експерти, як наголошує посол, висловлюють свої підозри на основі того, що витрати електроенергії і бікарбонату, який іде на виготовлення **компакт-дисків**, на одному із заводів, про який ідеться, надзвичайно великі. Американська сторона попереджає, що в разі, коли до 1 березня Україна не досягне докорінних змін у ситуації, до неї буде застосовано торговельні санкції.

("Україна молода" 22.02.2001)

6.4. Україні погрожують торговельними санкціями. Бо США й надалі вважають Україну найбільшим виробником піратських компакт-дисків

Минулого тижня посол США Карлос Паскуаль заявив: якщо до 1 березня уряд Ющенка не втрутиться у ситуацію з контрафактними оптичними носіями інформації, до України застосують торговельні санкції, зокрема обмеження допуску українських товарів на американський ринок (експорт з України до США торік становив 725 млн дол.).

Плюс до всього днями Міжнародний альянс інтелектуальної власності назвав Україну найбільшим виробником і експортером піратських компакт-дисків — Україна очолила список з 58 країн з низькими стандартами захисту прав інтелектуальної власності. У Кабміні ж на це трохи дивуються.

Зокрема після засідання уряду в середу віце-прем'єр Микола Жулинський повідомив, що в рамках тоорішніх домовленостей президентів України та США спеціальна урядова група разом з експертами Міжнародної асоціації фонографічної індустрії здійснила 20 перевірок на п'яти українських підприємствах, підозрюваних у виготовленні контрафактної продукції, проте жодного порушення не зафіксувала.

Свою чергою, американські експерти сумніваються у тому, що перевірки було проведено належним чином. Свої підозри вони висловлюють на підставі того, що буцімто витрати електроенергії і біокарбонату, який іде на виготовлення компакт-дисків, надзвичайно великі, якщо порівнювати їх з обсягами випущеної продукції, задекларованими підприємствами.

Втім, віце-прем'єр запевняє, що до санкцій справа все ж не дійде, оскільки український уряд вже найближчими днями збирається вжити низку антипіратських заходів. Зокрема уряд ініціюватиме чергові зміни до законодавства, які посилять систему контролю за виготовленням, тиражуванням та розповсюдженням контрафактної продукції, а також передбачають запровадження кримінальної відповідальності аудіовідеоопірата навіть за найменшу провину.

(“Галицький контракт” 2Ш1 р. Ж5-9)

6.5. Україна продає диски, зроблені на Марсі, заявив представник Міжнародної федерації індустрії звукозапису

"Ми хотіли б провести раптові інспекції українських заводів, що мають обладнання для виробництва компакт-дисків, щоб переконатися, що піратське виробництво припинено", - заявив позавчора посол США в Україні Карлос Паскуаль. Він наголосив, що спільна експертиза вироблених в Україні компакт-дисків, здійснення міжнародними експертами та Генпрокуратурою, має підтвердити факти піратства в Україні і стати підставою для припинення роботи заводів, які виробляють таку продукцію.

А представник Міжнародної федерації індустрії звукозапису у Східній Європі Стефан Кравчук наголосив, що має беззаперечні докази того, що Україна поставляє піратські **диски** у понад 20 країн світу. Він каже, що протягом останніх двох років було вилучено від 2 до 3 мільйонів **дисків** у різних країнах світу, зокрема в Тунісі, Лівані, Перу, Парагваї і навіть Новій Зеландії. Стефан Кравчук додав, що під час одного рейду на Мальті було вилучено більше піратських **компакт-дисків** з України, ніж там їх було легально продано за цілий рік. Як доказ українського піратства журналістам було продемонстровано диск з дрібним надписом "Зроблено на Марсі". Стефан Кравчук вважає, що таким чином пірати демонструють свою безкарність та "сміються владі в обличчя".

("Україна молода" 23.02.2001)

6.6.

Міжнародна організація індустрії фонографії на протязі кількох місяців вивчала українську проблематику. З'ясувалося, що піратські компакт-диски Україна експортує. Експерти за допомогою електронного мікроскопу вивчали диски, вилучені в 20 країнах світу.

"Український слід" знайдено навіть у таких віддалених країнах, як Нова Зеландія та Парагвай.

(www.liga.kiev.ua, 02.03.2001, 10:03)

6.7. Тиск на українські компакт-диски Сполучені Штати продовжили ще на три місяці

Позавчора адміністрація Джорджа Буша вже вкотре пригрозила Україні економічними санкціями, якщо на її території не буде припинено виробництво та експорт піратської та програмного забезпечення. Торговий представник США Роберт Зоїллік заявив, що Штати застосують санкції до України, якщо проблему піратства не буде вирішено протягом наступних трьох місяців. Зоїллік попередив, що порушення авторських прав в Україні може зашкодити їй вступити до Всесвітньої організації торгівлі. І додав, що у США розпочато слідство за позовами американських компаній у порушенні їхніх прав на інтелектуальну власність.

США погрожують Україні санкціями вже не вперше. Раніше Сполучені Штати обіцяли до 1 березня застосувати до нас економічні санкції, якщо не буде припинено виробництво та експорт піратських **компакт-дисків**. І хоча на розкладках у Києві **компакт-диски** нині практично не продаються, а представники українських заводів-виробників заявляють, що їхня робота паралізована постійними перевірками, США вважають, що Україна продовжує підпільно тиражувати західну музику. Американські експерти заявляють, що протягом останніх двох років українські заводи продали на експорт від 60 до 80 мільйонів неліцензованих дисків, чим завдали індустрії забезпечення збитків на 200 мільйонів доларів.

("Україна молода" 15.03.2001)

7. Позиція Європейського Союзу

Водночас позицію США щодо порушень в Україні авторських прав підтримує Європейський Союз. Від сторони ЄС ми хочемо, і даб УкряШі татірісгйці робила те, про що ми вже домовилися з українським урядом, - наголосив посол Швеції в Україні Оке Петерсон. - Уряд України взяв зобов'язання захищати авторські права виконавців та фірм звукозапису. Швеція, зі свого боку, вирішила підтримувати це питання як одне з пріоритетних для ЄС".

("Україна молода" 23.02.2001)

7.2.

В середу, 14 лютого парламент Євросоюзу прийняв поправки до закону про авторське право в тій його частині, яка стосується розповсюдження незаконних копій аудіо- відеозаписів. Авторів і власників авторських прав давно вимагали розгляду нового кодексу Всесвітньої організації захисту авторських прав - World Intellectual Property Organisation (WIPO) - який було прийнято в грудні 1996 року.

Як відзначає Reuters, прийняття нового закону, безсумнівно, пов'язано зокрема і з тим, що в понеділок у Сан-Франциско було оголошено вирок суду, де ясно було вказано, що система обміну файлами Napster не може продовжувати існувати у теперішньому вигляді. Після такого рішення Європа не може собі дозволити відставати від Америки, інакше весь ринок піратської продукції перейде у Старий Світ.

Згідно кодексу WIPO, виробники і продавці аудіо- та відеозаписів повинні мати виключні права на відтворення, розмноження і поширення своїх робіт.

Але це правило має свої обмеження, яким і були присвячені останні слухання. У підсумку парламент затвердив як винятки наступні чотири випадки: відтворення не потребує нічого, окрім прізвища автора, якщо використовується в освітніх або науково-дослідницьких цілях, або є частиною ретроспективи чи критичного обстеження.

Рішення Європарламенту має бути схвалено урядами стран-членів Євросоюзу, повідомляє сообщает Netoscope.

(www.liga.kiev.ua, 18.02.2001, 12:18)

8. Погляд вітчизняних експертів

Дані незалежних українських експертів про розміри піратства в фонограмній та аудіовізуальній галузях мало відрізняються від тих, що їх наводять західні спостерігачі (можливо, саме звідти їх і взяли деякі наші "експерти"): рівень його складає 90-95 % ринку, в тому числі по українському репертуару - третина, по російському - 95, по західному - 98 відсотків (нагадаймо, що українська музика займає 5-6% нашого ринку, російська - понад половину, а західна - близько 40 відсотків).

Однак значно нижчі цифри наводять представники виробників CD - на їхню думку, понад половину виробництва в Україні становить нормальна, ліцензійна продукція.

В Україні працює кілька (від 7 до 10) виробничих ліній оптичних дисків, які дозволяють продукувати 3-4 млн. дисків та 5 млн. аудіокaset щомісяця. Насправді ж ці потужності нібито недовантажені через недостатній попит. Адже споживання на українському ринку становить не більше 1 млн. CD щомісяця (за песимістичними даними - не більше 3-4 млн. на рік) та не більше 4 млн. аудіокaset щомісяця. Решта ж виробленої у нас продукції (тобто понад три чверті компакт-дисків) іде на експорт (може й піратський) у сусідні країни - Росію, Польщу та ін.

У світовому масштабі частка української піратської аудіопродукції, за оцінками фахівців, становить не більше 1.5 відсотка, а за доходами - значно менше.

За даними преси ("Галицькі контракти", "ПІК"), у фонограмній галузі в нас працює майже 100 тис. осіб. На думку деяких експертів, ці цифри явно завищені: оскільки чисельність так званих "лоточників" (через яких іде майже вся реалізація піратського товару) складає, за оцінками, бл. 30 тисяч, а у виробництві працює значно менше людей, ніж у торгівлі, то рівня 100 тис. зайнятих у галузі не досягнути навіть разом з торгівлею.

Нарешті, про доходи галузі. На думку оглядача "ПС" (1999, No 41), річний прибуток CD-піратів становить \$10 млн. на рік. Аргументи такі: вартість диска - два долари, собівартість - 0.6 долара, обсяг продажів - 8 млн. Множимо різницю (1.4 долара) на цю цифру - й отримуємо сподівані мільйони.

Насправді все складніше. По-перше, як зауважує В.Крижанівський (голова Укр. спілки користувачів авторських прав, тобто представник тих-таки виробників), оптові продажі вироблених дисків здійснюються практично по собівартості (часом - по 40 центів за диск); по друге, в продажну ціну 10-12 гривень, як ми знаємо, входить третина, яка йде торгівлі, а ще - "плата за ризики". До того ж нині акциз на компакт-диск майже дорівнює його собівартості (0.8 еку). Отже, прибуток від кожного CD насправді у кілька разів нижчий, а разом із ним - і доходи від українського ринку. Як твердить згаданий В.Крижанівський, "при обсязі продажів компакт-дисків в Україні менше мільйона штук та варто-

сті всієї продажної маси не більше 25 млн. гривень говорити про бариші в сотні мільйонів доларів, які нібито крутяться в цій сфері, це не просто безглуздя, а головопартство" (Зеркало недели, 19.06.99).

Цифра продаж у мільйон CD на місяць, яку називає В. Крижанівський, відноситься лише до дисків українського виробництва. Та окрім них, щомісяця в Україні продається, за різними оцінками, від 400 до 700 тисяч контрафактних дисків, ввезених в Україну (головно з Росії).

Особливо багато їх у східних, прикордонних з Росією областях. Це означає, зокрема, що легально випущені в Україні диски російських виконавців (а таких немало) стають неконкурентоспроможними через вищу ціну й численні бюрократичні бар'єри на шляху до споживача.

Тому не дивно, що наші виробники - і легальні, і піратські (здебільшого це ті самі структури, як вважають знавці) орієнтуються передусім на експорт. Адже середня роздрібна ціна CD в Росії становить \$3.5, а у Східній Європі - ще вище.

("Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні...")

9. Позиція українських офіційних осіб

9.1. США шукають серед нас піратів

Як відомо, кілька місяців тому було підписано українсько-американську угоду щодо боротьби з нелегальним виробництвом оптичних носіїв інформації. Після учорашнього засідання уряду, присвяченого цьому питанню, віце-прем'єр-міністр Микола Жулинський повідомив, що спеціальна урядова група здійснила 20 перевірок на п'яти підприємствах, підозрюваних у виготовленні контрафактної продукції, жодного порушення не зафіксувала. Віце-прем'єр зауважив, що до цих перевірок було залучено експертів Міжнародної асоціації фонографічної індустрії. За час, що минув після укладання угоди, не надійшло жодного судового позову від іноземних співвласників інтелектуальних прав, а тому українська сторона і не могла порушити карної справи проти нелегальних виробників оптичних носіїв інформації.

Водночас американська сторона наводить факти вилучення контрафактної продукції у Болгарії і Великобританії і робить припущення, нібито їх завезено з України. Український уряд не виключає, що територія нашої країни може бути використана для провезення такої продукції, виготовленої в інших державах. Віце-прем'єр повідомив, що уряд подав законопроект про посилення контролю за оптичними носіями інформації.

Що ж до позиції Прем'єр-міністра Віктора Ющенка, то він на вчорашньому засіданні уряду висунув ідею провести зустріч з директорами заводів, які буцімто виготовляють контрафактну продукцію. Глава уряду має намір запропонувати цим приватним підприємцям дати згоду на залучення до перевірок на заводах іноземних експертів, аби зняти підозру.

...Пан Жулинський учора запевнив представників ЗМІ, що усі п'ять підприємств, які мають у увазі (у Львівській, Херсонській областях та Києві), практично припинили виробництво компакт-дисків. Американська сторона попереджає, що в разі, коли до 1 березня Україна не досягне докорінних змін у ситуації, до неї буде застосовано торговельні санкції.

("Україна молода" 22.02.2001)

На засіданні Кабінету Міністрів обговорювалося питання, пов'язане з виконанням українсько-американських домовленостей у сфері боротьби з нелегальним виробництвом оптичних носіїв інформації. Про це повідомив журналістам віце-прем'єр-міністр України Микола Жулинський.

Як зазначив віце-прем'єр-міністр, претензії американської сторони зводяться до того, що на українських заводах виробляється піратська продукція, зокрема компакт-диски. Уряд США поставив Україні умову, що якщо до 1 березня не буде вжито рішучих заходів боротьби з контрафактною продукцією, то на нашу державу будуть накладені торговельні санкції.

Однак, наголосив віце-прем'єр-міністр, Міністерство внутрішніх справ, Державна податкова адміністрація, Державна митна служба і спеціальна комісія здійснили 20 перевірок п'яти підприємств, які займаються виробництвом компакт-дисків. Фактів виготовлення піратської продукції не було зафіксовано. На сьогодні практично всі підприємства, які виробляють компакт-диски, припинили свою діяльність у цій сфері. Зокрема, це ЗАТ "Ніопрокс" (Львів), ТОВ "Амітрон" (Херсон), ЗАТ "Болідиск" (Київ), ТОВ "Рит" (Київ) і мале підприємство "Машел" (Київ).

Про хід перевірок в Україні постійно інформувався уряд США. Ніяких звертань іноземних власників суміжних прав на фонограми до українських судів з позовами про порушення їхніх прав українськими виробниками **компакт-дисків** не надходило. Тому українська сторона не мала приводу, щоб порушити кримінальну справу проти потенційного виробника піратської продукції, сказав Микола Жулинський.

Інформуючи про роботу відповідних органів боротьби з аудіопіратством, Микола Жулинський зазначив, що протягом минулого й січня нинішнього року правоохоронні органи в ході перевірок на ринку інтелектуальної власності виявили 4900 порушень. Зокрема, за незаконне копіювання і поширення аудіовізуальних творів та фонограм до кримінальної відповідальності притягнуто 183 чоловіка. До адміністративної - 4415 чоловік. Окрім того, припинено діяльність 543 підприємств, які виробляли контрафактну продукцію. У правопорушників вилучено 3 млн. штук піратських примірників **компакт-дисків** на загальну суму 9,3 млн. гривень.

Коментуючи підсумки засідання уряду, віце-прем'єр-міністр зазначив, що Прем'єр-міністр Віктор Ющенко категорично зажадав вжити рішучих заходів боротьби з контрафактною продукцією і прозорості на ринку оптичних носіїв інформації. Як відомо, дана продукція вже маркується, передбачається посилити контроль під час її проходження на митних службах.

При цьому, додав Микола Жулинський, уряд не виключає, що Україна може бути транзитною територією для перевезення контрафактної продукції. Він наголосив, що Кабмін внесе пропозиції щодо змін та доповнень до закону про ліцензування. Запропоновано також провести зустріч з директорами п'яти підприємств. Якщо вони вважають, що на їхніх заводах не виробляється контрафактна продукція, то мають зробити відповідні заяви і погодитися відчинити двері для контролю українським та іноземним експертам, сказав віце-прем'єр-міністр.

За словами Миколи Жулинського, з американською стороною український уряд дійшов згоди, якщо в ході експертизи, яку найближчими днями здійснять вітчизняні й іноземні спеціалісти, буде виявлено, що контрафактна продукція, вилучена під час перевірок у Болгарії і Великобританії, належить українським заводам, то, безперечно, буде порушено кримінальну справу.

("Робітнича газета" 23.02.2001)

9.3.

...Заступник міністра освіти і науки Ярослав Яцків заявив, що коли навіть спільна експертиза підтвердить факти піратства, а пан Яцків не має сумніву, що так і буде, то "навіть у цьому випадку уряд не зможе закрити завод, бо немає такого закону". За словами Яцківа, можна або рекомендувати уряду притягнути ці підприємства до відповідальності за порушення суміжних прав інших осіб, або ж відкликати державну реєстрацію таких підприємств. Ярослав Яцків каже, що вже було здійснено близько 20 рейдів на заводи, де виробляють диски, які, проте, вважають, що "український уряд перевищує свої повноваження щодо перевірок". Ситуація загострюється тим, що висновки української та американської сторін про рівень піратства в Україні та збитки, яких така діяльність завдає власникам авторських прав, суттєво відрізняються. (Точку зору уряду, яка полягає в тому, що в Україні не виробляються піратські диски, виклав позавчора вранці віце-прем'єр Жулинський. - Див. "УМ" від 22 лютого).

("Україна молода" 23.02.2001)

9.4.

В українському уряді тим часом вже підраховали економічні втрати у випадку введення торгових санкцій з боку США. Як заявив на днях заступник міністра економіки Андрій Гончарук, експортні втрати складуть 270 млн. доларів на рік. В департаменті по захисту інтелектуальної власності відзначають, що в інтересах України припинити піратство - адже воно порушує права і вітчизняних фірм.

(www.liga.kiev.ua, 02.03.2001, 10:03)

10. Позиція українських виробників

10.1. Дискдолари. Чи дадуть їх заробити українцям?

Невдовзі у Верховній Раді мають відбутися слухання законопроекту щодо ліцензування оптичних носіїв інформації з жорсткими нормами адміністративного та кримінального покарання за порушення. "Україна молода" неодноразово торкалася згаданої теми в своїх публікаціях ("Операція "Легалізація", "Піратство не можна заборонити - його можна лише очолити?"). Чи вірними заходами ми ведемо боротьбу з піратством? Прислухаємося до позиції тих, кого обов'язково торкнуться можливі рішення.

Те, що років з десять тому можна було побачити у руках найпросунутіших комп'ютерників, заполонило крамниці, вуличні розкладки, увійшло звичною річчю в службові справи і в побут. Ідеться про сучасні носії інформації - наукової, музичної, розважальної - лазерні компакт-диски. Коли інформація записана і розтиражована на CD законним шляхом - все о'кей, коли "піратським" - то це є так звана контрафактна продукція, і її можуть вилучати і ліквідовувати. Такої продукції в Україні дійсно безліч. І це вкрай непокоїть представників музичної індустрії Заходу, які стверджують, що зазнають мільйонних збитків на рік від українського тіншового бізнесу. При цьому їх зовсім не цікавить, якими шляхами контрафактна продукція торує шлях до пересічного споживача - чи перевозиться у рюкзаках та чемоданах електричками з Московії, чи нелегально експортується з Польщі або переписується на чисті CD у приватному секторі з наклеюванням "відповідних" етикеток і контрмарок. Так звані мейджори - представники звукозаписувальної індустрії (IFPI) мають конкретні претензії до українського уряду та законодавчого органу, але вони (претензії) не стосуються роботи митниці, МВС або судової системи. До речі, жоден представник міжнародної організації не звертався офіційно до судових інстанцій у справі про порушення авторських прав. Є радикальніша пропозиція - якнайшвидше закрити всі заводи-виробники CD, бо буцімто вони "закидають" ринок, і не тільки український, піратською продукцією, чим завдають величезної шкоди американській економіці.

Виходить, цапа-відбувайла вже знайдено. На цих підприємствах, яких в Україні лише п'ять, простіше за все проводити численні перевірки з ранку до ночі (це ж не базари, де "шурх" - і вже все чисто), а ще простіше їх ліквідувати. Аргументи і розрахунки експертів міжнародної організації IFPI, котра захищає інтереси п'ятох монополістів музичної індустрії (Sony, EMI, Music, Warners, BMG, Universal) такі: потенційний обсяг виробництва в Україні від 80 до 100 мільйонів CD на рік (а це узяті технологічні можливості п'яти заводів, з яких три вже не працюють, помножені на 365 днів та ще й на 24 години на добу, на кількість хвилин і кількість секунд безперервного виробництва), тоді як потреби внутрішнього ринку - 5 мільйонів на рік. Значить, куди йде решта (якої, можливо, і в природі не існує, бо офіційної статистики немає)? На зовнішній європейський ринок, а це створює реальну загрозу для музичної індустрії США.

Цікаво, чи не так, що експертів не стільки турбує присутність неліцензованих CD на українському внутрішньому ринку (отут мейджори мають спільні інтереси з рекординговими компаніями України та легальним виробництвом), як те, щоб наша продукція не потрапила на зовнішній ринок. У чому ж справа? А в тому, що якість українського виробництва **компакт-дисків** є однією з кращих у Європі, і це визнано тими ж експертами IFPI. їм доводиться констатувати, що одна з "наймолодших" галузей української економіки - виробництво лазерних носіїв інформації - є не тільки прибутковою для України, а й конкурентоспроможною на західних ринках за цінами та якістю. За рахунок наукових досліджень, які зроблені ще 15 років тому в Інституті кібернетики, Україна причетна до витоків індустрії оптичних **дисків**, за яку в подальшому міцно узялися американці (в їхньому здобутку патенти на полікарбонат - сировину для CD) та європейські корпорації ("Філіпс" тримає ліцензію та промислове обладнання з виготовлення лазерних **дисків**). І зараз, якщо ми підемо на чергові поступки Заходу, ми можемо втратити перспективну галузь, яка поки ще зберігає за Україною статус розвиненої високотехнологічної держави, і відкинемо себе на багато років назад, адже власне виробництво лазерних носіїв інформації - це не лише підтримка розважальної музичної індустрії, а ще й новий рівень національної освіти, інформаційних технологій як у сфері економіки, так і в збереженні культурної спадщини.

Повернемося до тієї ситуації, яка наразі склалася в Україні. Працюють, але в режимі постійних перевірок, два заводи: ТОВ "Лазер-інформ" на базі Київського радіозаводу та ЗАТ "Болідиск". Останнє стало ініціатором програми "Національний виробник - національним виконавцем", у рамках якої

на замовлення призерів різноманітних конкурсів та молодих талантів безплатно випускаються музичні альбоми. Якість виробництва на "Болідиску" настільки висока, що до нього неодноразово зверталися із замовленнями компанії Microsoft та Oracle в Україні, звукозаписувальні компанії "JRC", "Росток-рекордз", студії "Союз" та "Моноліт", "ОРТ Рекордз", представники банківських та фінансових кіл, вищих учбових закладів. МПП "Машел" працювало з партнерами з Росії, Латвії, Білорусі, Югославії, США, але останнім часом виробництво припинено до прийняття владних рішень. ЗАТ "Ноіпрокс" (Львів) та ТОВ "Амітрон" (Херсон) переорієнтували своє виробництво. Чому така доля спіткала згадані підприємства? Через неможливість нести тягар "солідарної відповідальності" та утиск з боку контролюючих органів, які працюють з подачі американських "інспекторів". Фактично, коли будь-який завод приймає замовлення, то він може лише узяти гарантії від замовника, що той не порушує авторські права третьої сторони, і аж ніяк не проводити власне розслідування "чистоти" об'єкта тиражування, хоча 10-та стаття законопроекту "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів і фонограм в Україні" вводить безпрецедентні санкції щодо солідарної відповідальності за порушення авторських прав. Виходить, що на захисті авторських прав в Україні мають стояти заводи-виробники, а не судові інстанції? Нелогічно і не відповідає світовій практиці.

Заступник директора заводу "Болідиск" Сергій Славуцький та технічний директор цього підприємства Ігор Ейхенвальд стверджують, що за 2000 рік жодна перевірка не виявила "нелегальної" продукції, виготовленої "Болідиском" та іншими українськими підприємствами. Представлена ними галузь є прибутковою і вкрай вигідною для розвитку в Україні, бо дає високопродуктивні робочі місця і є базою для втілення нових наукових рішень. Тільки за минулий рік відраховано податків до бюджету в розмірі мільйона гривень. Собівартість української продукції є на рівні 15-20 центів за диск за рахунок вигідніших умов, що вдесьтеро дешевше навіть за китайське виготовлення. Це приваблює замовників і водночас жахає представників IFPI, бо при співпраці з українцями можуть програти в конкурентній боротьбі виробництва в Австрії, Швеції, Швейцарії, де монополісти утримують завищені ціни. Тому, окрім тиску на офіційний Київ з приводу закриття заводів, ліцензування тощо, ведучи переговори з нашими рекординговими компаніями, представники музіндустрії Заходу виставляють жорсткі умови - ми вам ліцензію на виготовлення, приміром, нового альбому Мадонни, але ви його тиражуйте за кордоном України. До того ж музична інформація на лазерних **дисках** складає 40 відсотків, з них 30 відсотків - вітчизняна музика, а 60 відсотків - решта тиражованої інформації. Тож чи варто жертвувати власною прибутковою галуззю заради чийось фінансових інтересів і саме в такий спосіб вести справді необхідну війну з "піратством", а значить, із конкурентами? Можливо, не треба покладати вину за наявність на ринку контрафакту на легальних виробників, а пошукати тих, хто "платить" і відповідно "замовляє" музику? Або, врешті-решт, навести порядок на внутрішньому ринку, щоб позбутися підстав економічних санкцій з боку світової спільноти, але при цьому захистити вітчизняного виробника? "Піратство" навряд чи пролазить з боку легального і налагодженого виробництва, в яке вкладені чималі кошти і яке працює у відповідності з раз і назавжди прийнятим законом. Воно там, де неусталена правова база, незахищені права авторів, де тіньова економіка, де зубожіле населення, низький рівень споживацької і загальної культури. Де народ звик до "шари" і не дуже замислюється над тим, що стоїть за **компактом**, придбаним у підземному переході. Є попит на "піратські" **диски**, відеокасети, на програмне забезпечення, є і пропозиція щодо задоволення потреб. Хтось кладе до кишені гроші у брудний спосіб і не додає слави Україні в міжнародних торгових колах. Але українські заводи не можуть нести відповідальність за соціальні явища.

(*"Україна молода"* 28.12.2000)

10.2. Закордон нам допоможе благополучно ...вмерти для світового ринку

Під гаслом боротьби з аудіовізуальним піратством Україну позбавляють лідерії з найсучасніших сфер вітчизняної науки і технологій

Українських виробників CD звинувачують у виробництві та розповсюдженні контрафактних лазерних **дисків** у грандіозних масштабах. А отже увесь двотисячний рік в країні пройшов під гаслом боротьби з аудіовізуальним піратством. Тягар контролю на себе взяли "заокеанські друзі", які вже мають досвід з винищування "піратської галузі" у сусідній Болгарії. І впродовж цілого року на український уряд чинився тиск, аби позбавити Україну лідерії з найсучасніших сфер вітчизняної науки і технологій.

Аналіз планомірних дій та вимог, які американська сторона висуває Україні, показує, що проблема захисту авторів, що страждають від піратства, залишається далеко на задньому плані. Головне

занепокоєння західних виробників у тому, що Україна показала себе реальним конкурентом з розвитку високих технологій та виробництва якісної продукції. Інакше пояснити категоричну відмову вступати в діалог з тими українськими виробниками, які пропонують разом боротися з піратством та будувати цивілізований ринок в Україні, неможливо.

А тим часом власне виробництво лазерних носіїв інформації - це не лише підтримка розважальної музичної індустрії, а ще й рівень національної освіти, інформаційних технологій як у сфері економіки, так і збереженні культурної спадщини. Це найдешевший, найоптимальніший і екологічний спосіб збереження великих масивів інформації. Один **компакт-диск** може зберегти життя сотням дерев.

У зв'язку із реальною загрозою знищення національної галузі - виробництва оптичних носіїв інформації - українські виробники лазерних **дисків**, представники звукозаписувальних компаній та науковці вирішили об'єднати свої зусилля у боротьбі за виживання. Саме таку мету вони проголосили на прес-конференції, яка відбулась днями в Українському домі.

...Найголовніше, що обурило всіх вітчизняних виробників: присутність в офіційних українських комісіях, що перевіряють заводи, іноземних експертів. Ці експерти - на думку підприємців - є представниками західних конкурентів, які отримали змогу потрапити на режимне приватне підприємство і отримати конфіденційну інформацію, що стосується технології виробництва та підприємницької діяльності українських заводів.

Але скільки не шукай чорної кішки в темній кімнаті, якщо її там нема, то її нема. Так і тут: скільки комісії не шукали - жодного факту незаконного тиражування неліцензованої продукції так і не встановили.

Натомість виробництво вітчизняних CD під реальною загрозою повної зупинки і знищення самої

Галузь ЕКОНОМІКИ. 7

Постає закономірне питання: чому американцям так кортить позбутися українських виробників CD?

Дуже емоційно і переконливо прокоментував це академік, член-кореспондент НАНУ Вячеслав Петров: "Україна сьогодні - реальний конкурент західним фірмам в галузі розвитку високих технологій та виробництва якісної продукції". За словами академіка, йде цілеспрямована кампанія за участю представників американського уряду, спрямована на знищення щойно народженої і дуже перспективної високотехнологічної і наукомісткої галузі вітчизняного виробництва. Він стверджує, що під гаслом боротьби з піратством у сфері інтелектуальної власності робиться все, аби не випустити українського виробника на міжнародні ринки.

...Під прикриттям справедливої боротьби з піратством представники міжнародних монополістів-виробників лазерних **дисків** вирішили знищити в зародку можливих конкурентів на стратегічно привабливому, місткому ринку.

Результати такої "боротьби з піратством" ми можемо спостерігати на прикладі Болгарії, яка раніше від України зробила перші кроки у цьому бізнесі. На сьогодні там не працює ЖОДЕН завод з виробництва такої продукції і галузь економіки - ліквідована.

...Якщо подивитися на цифри, то незрозуміло - яким чином країна, хай навіть і з тиражем у 100 млн. **дисків** на рік, може становити загрозу для індустрії, яка штампує ці **диски** мільярдами!!!

...Хотіли як краще, а отримали те, що й завжди. Хіба можна вести політику підтримки власних товаровиробників методом їх знищення на власному ринку? В цю молоду і перспективну галузь вкладено сьогодні чимало грошей. Це потенційна можливість вийти на світові ринки не як "третьої країни", а з пропозицією високих технологій у досить наукомісткій галузі. Зрештою - це імідж країни, вчені з якої й так вже змушені працювати майже в усіх країнах світу, аби не вмерти з голоду.

За словами академіка Петрова, виробництво лазерних носіїв інформації - це виробництво, яке потребує запровадження новітніх технологій, а обладнання таке складне, що про "виробництво в умовах підпільного цеху" навіть мови бути не може. Вітчизняна наука зробила такий крок уперед, що наші технології дозволяють виробляти якіснішу продукцію, ніж на кращих заводах світу. Потрібна жорстка протекціоністська політика уряду і керівництва країни щодо наукомістких високотехнологічних власних галузей виробництва.

(УКРАЇНА-BUSINESS 52 28.12.2000)

10.3. Українські жертви несумлінної конкуренції провели прес-конференцію

Йшлося про те, що, прикриваючись боротьбою з піратством, Захід знищує галузь з виробництва компакт-дисків в Україні. Постраждає кожен з нас

...Внаслідок тиску і перевірок, які чинила влада та представник IFPI протягом 2000 р., три фірми - "Ноіпрокс" у Львові, "Амітрон" у Херсоні і "Машел" у Києві, були змушені перейти на інші види діяльності.

У щорічному звіті США стверджують, що український "тіньовий бізнес" завдає збитків їхній музичній індустрії в розмірі 210 млн дол на рік. Відповідальність покладається саме на цю п'ятірку легальних виробників.

Відомо, що витіснити піратство (як і конкурентів) з ринку можна лише економічним шляхом - конкуренцією, в ціні та якості. Українські легальні компакти, маючи ту саму, а іноді й вищу якість, в 10 разів дешевші за іноземні - вони ж бо конкурують з "піратами" за кишені небагатого вітчизняного покупця.

Проте намагання IFPI закрити легальне виробництво, а не продавати ліцензії чи створювати СП, використовуючи місцеву робочу силу, зрозуміле: немає виробництва - немає проблеми з конкурентами.

А те, що, з іншого боку, це призведе до відлучення України від новітніх технологій запису і зберігання інформації, які вона, до речі, за свідченнями академіка Вячеслава Петрова, і започаткувала - принцип запису, який використовується в CD, було винайдено в київському Інституті напівпровідників ще 1967 року), то вже справа, як кажуть, двадцятьа...

Відмова від власного майбутнього задля отримання кредитів від МВФ чи обіцянок "подумати про прийняття до ВТО" - ось справжня ціна, яку платить наш уряд, який фактично зрадив власних підприємців.

Адже в тій же Росії, де існує 14 виробників лазерних дисків, навіть питання про їх перевірку IFPI ніколи не порушували.

(*"Галицькі контракти" 2000 р. №52*)

10.4.

Олег ПУРІК, директор "Росток-CD":

"Насправді, за даними митної служби, в Україну за рік було імпортовано 455 тон сировини, з якої теоретично можливо виготовити лише 22 млн компакт дисків, і це покриває 90% попиту внутрішнього ринку, згідно з офіційними статистичними даними.

Та й попит цей ніколи не задовольнявся купівлею надто дорогої продукції членів IFPI - просто за відсутності місцевого виробника до країни завозили піратські диски з інших країн, де частка піратів і на сьогодні висока, а виробничі потужності в 10-100 разів перевищують українські: Росія, Східна Азія, Болгарія, Італія.

(*"Галицькі контракти" 2000р. №52*)

11. Міжнародна конкуренція?

Експерти також вказують на ту обставину, що російські заводи мають ліцензії від Міжнародної асоціації фонографічної індустрії на виготовлення оптичних носіїв інформації, тоді як українським підприємствам у цьому було відмовлено.

(*"Україна молода" 22.02.2001*)

11.2.

За словами виробників цієї продукції, тиск з боку американців спровокувала зацікавленість європейських замовників, яких влаштовувала як ціна, так і якість української продукції. "Вони не хочуть ані втрачати вже завойовані ринки, ані можливість потрапити на новий", - зазначив директор заводу "Болідиск" Сергій Славущий.

(*УКРАЇНА-BUSINESS №52 28.12.2000*)

12. Проблеми захисту авторських прав

12.1 Механізми захисту авторського права

Всесвітня організація інтелектуальної власності розробила й 1996 р. "відкрила для підписання" країнами-членами дві нові, відповідні найновішим уявленням про характер ОІВ та їх захист, міжнародні угоди про авторське право та про виконання творів і фонограми. Українське державне керівництво планує приєднатися також і до цих угод, але поки що цього не сталося.

Вищезгадані міжнародні документи описують види ОІВ, які є об'єктом захисту, а також основні механізми цього захисту, які має запровадити держава, що приєднується до угод. До них належать:

- механізми виявлення піратської продукції на різних стадіях її побутування;
- механізми запобігання створенню такої продукції (як-от згадані вище коди SID);
- механізми запобігання піратському експорту-імпорту (так звані "заходи на кордоні", передбачені угодою TRIPS, про що детальніше йтиметься далі);
- ефективні каральні заходи за порушення авторського права, які б стосувалися і виробників, і поширювачів піратського продукту.

Неприєднання або неповне приєднання певної країни до якоїсь із згаданих угод, невідповідність її національного законодавства положенням цих угод або, врешті, масові безкарні порушення важливих положень цих угод дають підставу вважати таку країну тереном із значними масштабами "піратства" і вживати щодо неї відповідні санкції. Скажімо, неприєднання до угоди TRIPS унеможливило б вступ до Всесвітньої організації торгівлі (й користування привілеями її членів). Але найактивнішою у справі викриття й покарання "піратів" є, вочевидь, псевдо-міжнародна ПРА, яка у своїх щорічних аналітичних оглядах та звітах дає оцінку розмірів втрат від піратства, завданих американській економіці окремими країнами, рівень піратства в цих країнах, та дає рекомендації Торговельному представникові США (щось на кшталт міністра зовнішньої торгівлі в американській адміністрації), які країни слід включити до так званого "Списку 301" країн-порушниць авторського права. Цей список має кілька окремих переліків, залежно від рівня "злочинності" країни (найзлісніші потрапляють до Priority Foreign Country List, менш злісні - до Priority Watch List (серед них з 1999 р. - Україна), ще менш небезпечні - до Watch List, нарешті, за дріб'язкові порушення ставлять до Special Mention List).

Якщо Торговельний представник США погоджується з аргументами ПРА й включає певну країну до одного із згаданих переліків, то одночасно перед цією країною ставляться вимоги - вжити конкретних заходів проти "піратства" (прийняти відповідні законодавчі акти, або посилити правоохоронні акції, або зняти бар'єри перед американською продукцією). Якщо заходів не було вжито, Торговельний представник клопочеться перед Конгресом США про скасування статусу найбільшого сприяння в торгівлі для цієї країни, або про інші санкції.

Претензії ПРА до України (яку 1998 року було вперше "особисто" включено до Watch List) зводяться до кількох основних пунктів:

- неприєднання до Женевської конвенції про захист прав на фонограми (втім, 1999 року Україна вже приєдналася до цієї конвенції);
- обмежене приєднання до Бернської конвенції про авторські права
- (а саме, відмова від "ретро-активного" захисту ОІВ, які виникли до 1973 року);
- відсутність в українському законодавстві про авторські права певних категорій ОІВ (особливо - певних видів фонограм та програмних продуктів), а отже, їхня правова незахищеність;
- недостатні, на думку ПРА, каральні заходи, передбачені нашим Кримінальним Кодексом до порушників авторського права, а особливо положення про те, що серйозні покарання застосовуються лише в разі встановлення "істотних майнових втрат" правовласника, що не є чіткою кормою, а скоріше лазівкою для "піратів";
- неготовність України запровадити "заходи на кордоні", які відповідали б умовам TRIPS (варто зауважити: поки що такі заходи запровадили у своїх митних правилах лише кілька країн Західної Європи);

- нарешті, найповажнішою з претензій до української влади є практично повна (на думку ПРА) безкарність виробників та поширювачів "піратської" продукції, бездіяльність або ж надзвичайно низька ефективність дій наших правоохоронних органів.

При цьому констатується різке зростання виробництва та експорту "піратських" компакт-дисків та CD-ROMів в Україні за останні кілька років, а також те, що українські державні органи самі широко порушують авторське право, в масових масштабах використовуючи "піратське" програмне забезпечення у своїй роботі.

Варто зазначити, що дуже подібні претензії ПРА висловлює також до наших сусідів - Росії та Польщі. - ..

("Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні...")

12.2. Законодавче забезпечення авторського та суміжного прав

Відповідно до п.2 ст.27 Всесвітньої декларації прав людини 1948 р.: "Кожна людина має право на охорону моральних та матеріальних інтересів, отриманих від наукового, літературного або художнього продукту, автором якого вона є".

В результаті наукової, літературної і художньої творчості виникають різновиди інтелектуальної власності, які охороняються авторським і суміжними правами.

Охорона авторських і суміжних прав на міжнародному рівні регулюється кількома законодавчими актами, до більшості з яких Україна приєдналась.

Серед цих законодавчих актів:

1) Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 р. [Женевська фонограмна конвенція].

Конвенція зобов'язує кожну державу, що її підписала, охороняти інтереси виробників фонограм, які є громадянами інших держав учасниць Конвенції, "від виробництва копій фонограм без згоди виробника і від ввезення таких копій кожного разу, коли згадані виробництво або ввезення здійснюються з метою їх поширення серед публіки, а також від поширення цих копій серед публіки" (стаття 2 Конвенції).

За статтею 1 фонограмної конвенції "для цілей цієї Конвенції слід розуміти:

- а) під "фонограмою" - будь-який виключно звуковий запис звуків;
- б) під "виробником фонограм" - фізичну або юридичну особу, яка першою зробила запис звуків на фонограмі; с) під "копією" - носій, який містить звуки, записані безпосередньо або опосередковано з фонограми, і який включає всі або значну частину звуків, записаних на цій фонограмі;
- д) під "поширенням серед публіки" - будь-який акт, за допомогою якого копії безпосередньо або опосередковано пропонуються публіці взагалі або будь-якій її частині.

Відповідно до статті 4 Женевської фонограмної конвенції "за національним законодавством кожної держави-учасниці зберігається право визначення терміну дії охорони, яка надається. Проте, якщо національне законодавство передбачає визначений термін охорони, то цей термін не повинен бути меншим двадцяти років, починаючи або з кінця року, в якому було зроблено перший запис фонограми, або з кінця року, коли вона була вперше опублікована".

Україна приєдналась до фонограмної конвенції Законом "Про приєднання України до Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм" від 15.06.1999.

2) Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS).

Приєднання до Угоди є обов'язковим для України, як для держави, що розпочала процес вступу до Світової організації торгівлі.

В частині II ("Стандарти щодо наявності, сфери дії та використання прав інтелектуальної власності") Угоди ТРІПС подається перелік та визначення видів інтелектуальної власності, що охороняються (об'єкти авторського права та суміжних прав; товарні знаки; промислові зразки; патенти тощо).

В частині III Угоди ("Захист прав інтелектуальної власності") містяться вимоги нормативного та інституціонального характеру. Вимоги Угоди вважаються виконаними лише тоді, коли забезпечується реальний захист інтелектуальної власності, а не тільки включення певних норм до національного

законодавства. До типів захисту інтелектуальної власності Угодою відносяться: цивільно-судовий; адміністративний; прикордонний; адміністративно-судовий.

Зокрема, йдеться про доцільність запровадження в діяльність митних органів так званих "заходів на кордоні", спрямованих на запобігання піратства. Йдеться про те, щоб митні служби могли на вимогу правовласника затримувати "до з'ясування обставин" імпортований іншою юридичною особою товар, щодо якого є підозра на контрафактність. При цьому інтереси власника товару захищаються так: заявник (правовласник) має внести достатній заклад, який використовується на відшкодування збитків власника товару, якщо підозра в контрафактності не підтвердилася.

TRIPS вимагає застосування країною "заходів на кордоні" лише щодо імпорту, а не експорту. Таким чином, нескладно зрозуміти, що вимоги застосування українською митницею "заходів на кордоні" стосовно товарів українського виробництва (аби "зупинити піратський експорт з України") не містить і не може містити жодна міжнародна угода, - ця вимога цілком "на совісті" ПРА та "мейджорів", які стоять за нею.

Основні питання охорони авторських і суміжних прав знайшли відображення у Законі України "Про авторське право і суміжні права" (ВР N 3792 від 23.01.93 р.). Як зазначено в статті 1, "Цей Закон охороняє особисті (немайнові) і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва (авторське право), і права виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (суміжні права)". Хоч в цілому Закон відповідає міжнародним стандартам, але недостатньо враховує особливості захисту суміжних прав і тому потребує змін та доповнень.

В чинному Цивільному кодексі України авторському та суміжним правам присвячена стаття 472 "Законодавство України про авторське право і суміжні права".

Оскільки дієвість охорони авторських і суміжних прав значною мірою залежить від застосування санкцій за порушення (адміністративних, цивільних, митних), то ці санкції мають бути передбаченими відповідно в Кодексі України про адміністративні правопорушення, в Кримінальному кодексі України, в Митному кодексі України.

На неефективність боротьби в Україні з порушниками авторського та суміжних прав вказувалось в документах ПРА. Зокрема, зазначалась відсутність в українському законодавстві про авторське і суміжні права певних категорій ОІВ, недостатні, на думку ПРА, каральні заходи, передбачені українськими кодексами, відсутність процедур контролю законності походження ОІВ, які перетинають митний кордон України.

Зупинимось детальніше на недоліках чинних кодексів України та пропозиціях щодо їх удосконалення. В Кодексі України про адміністративні правопорушення є стаття 164-8 "Тиражування кіно- і відеофільмів без прокатного посвідчення" та стаття 164-3 "Недобросовісна конкуренція", які стосуються інтелектуальної власності. Втім, ці статті значною мірою застаріли і щодо переліку передбачених ними порушень, і щодо строгості санкцій. Тому до них пропонуються зміни і доповнення. Зокрема, до Кодексу пропонується внести статтю, як б охоплювала значно ширше коло правопорушень у зазначеній сфері та передбачала дієві санкції під назвою "Порушення авторського права і суміжних прав":

... ("Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні...")

12.3. Юридичні проблеми захисту та реалізації авторських прав у фонографічній та аудіовізуальній сферах

Не зважаючи на наявність ряду законодавчих актів, що стосуються інтелектуальної власності, специфічні аспекти діяльності у фонограмній та аудіовізуальній сферах залишаються законодавчо неврегульованими. Спроби "навести лад" за допомогою указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України не тільки не призвели до поліпшення становища, а лише ускладнили його.

Водночас інституції, необхідні для здійснення захисту та легітимного використання авторських і суміжних прав, перебувають у стадії формування та реорганізації.

Першою спробою унормування обігу фонографічних і аудіовізуальних творів було введення Постановою Кабінету Міністрів України від 4 листопада 1997 р. N 1209 "Правил роздрібної торгівлі примірниками аудіовізуальних творів і фонограм", які набули чинності з 1 січня 1998 р. "Правила" вводились "з метою забезпечення охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, правомірного використання аудіовізуальних творів і фонограм, а також впорядкування роздрібної торгівлі ними".

Найбільше заперечень викликав п.24 "Правил", який заборонив роздрібну торгівлю примірниками аудіовізуальних творів і фонограм "у дрібнороздрібній торговельній мережі (кіосках, палатках, лотках, автомагазинах тощо), з рук, на ринках (крім розміщених на них спеціалізованих підприємств торгівлі)". Як зауважує Юрій Ховтун: "Виникає питання: чому не можна торгувати в кіосках або в палатках, якщо ці торговельні місця будуть обладнані відповідним чином? Або чому не можна торгувати в автомагазинах, знову ж таки за умови, що місця торгівлі в цих автомагазинах зазначеною продукцією будуть обладнані відповідним чином? Адже практично кожний відвідувач автомагазину є потенційним споживачем, хоча б примірників фонограм" [Ховтун Ю., с.60].

Не випадково реакцією на зміст п.24 "Правил" стали позови до суду. Було прийнято ряд суперечливих судових рішень (див: Ступак С. Фонографічна і аудіовізуальна видавнича діяльність в Україні: аналіз сьогодення, с.55)

Наступним правовим актом, спрямованим на унормування ринку аудіовізуальних творів і фонограм став Указ Президента України від 20.05.1998 р. "Про впорядкування торгівлі деякими підкаційними товарами, пов'язаними з використанням аудіовізуальних творів та примірників фонограм".

Цим Указом передбачено:

"1. Установити, що імпорт, експорт, оптова і роздрібна торгівля аудіовізуальними творами та примірниками фонограм здійснюється суб'єктами підприємницької діяльності всіх форм власності за наявності атестата, що засвідчує законність і правомірність використання аудіовізуальних творів та примірників фонограм (далі - атестат).

2. Установити, що атестати видаються Міністерством зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України або уповноваженим ним органом (далі - уповноважений орган).

За атестат сплачується плата в розмірі, необхідному для покриття витрат на його виготовлення, оформлення та видачу. Розмір плати визначається Кабінетом Міністрів України.

Кошти, отримані за видачу атестата, зараховуються: 90 процентів до Державного бюджету України і 10 процентів - на рахунок органів, які видають атестат. Забороняється справляти за видачу атестату додаткову плату."

Неважко помітити: третій абзац другого пункту Указу суперечить другому абзацу цього ж пункту. Адже щоб ціна атестата дорівнювала потребам в коштах, необхідних для його виготовлення, треба, щоб усі гроші одержані за атестати, а не лише їх десята частина, надходили на рахунок органів, які видають атестат, і використовувалися для забезпечення їхніх прямих функцій. Якщо ж 90% коштів перераховуються до Державного бюджету, то ціна атестата має бути установленою в десять разів вищою, ніж необхідно для покриття витрат на його виготовлення. Приблизно так воно й сталося.

Відповідно до Указу була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 р. "Про затвердження Порядку видачі атестатів на право імпорту, експорту, оптової і роздрібно торгівлі аудіовізуальними творами та примірниками фонограм".

За свідченням голови об'єднання "Оберіг" С.Ступака, "цей нормативно-правовий акт до певної міри ускладнив діяльність "піратським" структурам, але водночас створив значні проблеми тим, хто займається легальним бізнесом. Запроваджений механізм реалізації Указу є складним для виконання і надто довготривалим, що в умовах швидкозмінного попиту на ринку фонографічної та аудіовізуальної продукції робить легальний бізнес по відношенню до "піратського" неконкурентоспроможним" [Ступак С, с.56]. Шлях фонограмної продукції до покупця особливо ускладнюється тим, що необхідно одержати кілька атестатів - на стадії імпорту, оптової і роздрібно торгівлі.

Негативні наслідки цієї Постанови особливо позначилися на відеобізнесі й кінопрокаті: якщо до її прийняття легальна частка ринку поволі зростала, то після запровадження атестатів вона швидко почала скорочуватися. Це видно з кількості виданих прокатних посвідчень: у 1997 р. було видано тисячі прокатних посвідчень, а після появи Указу та відповідного Положення їх кількість вимірюється вже десятками.

Указом Президента України від 27.06.1999 р. N 724/99 "Про внесення змін до Указу Президента України від 20 травня 1998 року N 492" і без того занадто висока ціна атестату у 51 гривню була фактично збільшена у десять разів - до 510 гривень. Щоправда, йдеться про атестат на партію товару, але, як відомо, атестат треба брати за будь-яку, хай навіть у три примірники фонограм (касети, CD) партію товару.

Як слушно зауважує голова Спілки користувачів об'єктами авторського права і суміжних прав Володимир Крижанівський, впровадження системи видачі атестатів, та ще й за надвисокими цінами: "По-перше, надзвичайно затягує справу в часі... По-друге, це штовхає нас в обійми піратства, яке, не виконуючи всієї цієї процедури, набагато випереджає того, хто працює легально. А по-третє, це дозволяє пірату викинути у продаж продукцію значно дешевшу, ніж та, що огорнута трьома шарами атестатів: імпортного, оптової торгівлі і роздрібною торгівлі".

Вирішенням проблеми, яка виникла після необгрунтованого запровадження атестатів, має бути, за задумом авторів законопроекту, прийняття Закону України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм", проект якого пройшов перше читання у Верховній Раді України. Проектом Закону передбачається запровадження замість атестатів - контрольних марок.

За проектом закону "контрольна марка - єдиний спеціальний знак, що засвідчує дотримання авторських і суміжних прав при імпорті або відтворенні примірників аудіовізуальних творів чи фонограм і дає право на випуск в обіг та подальше розповсюдження цих примірників на території України".

Відповідно до статті 3 проекту Закону, "перед випуском в обіг примірника аудіовізуального твору чи фонограми особа, що здійснює такий випуск, зобов'язана прикріпити контрольну марку до упаковки цього примірника".

Згідно зі статтею 4 проекту Закону "контрольна марка - це самоклеїний голограмний знак, зовнішня сторона якого має спеціальний захист".

Статтею 5 проекту Закону регламентується право на одержання контрольних марок:

"Право на одержання контрольних марок мають особи - імпортери і відтворювачі примірників аудіовізуальних творів чи фонограм, котрі внесені до Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, який веде Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності".

Важливими є положення статті 7, згідно з якою "вартість контрольної марки складає один відсоток неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Будь-які інші платежі, пов'язані з випуском в обіг чи розповсюдженням примірників аудіовізуальних творів та фонограм, не передбачені законами України, забороняються".

Прийняття Закону України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм" поліпшило б ситуацію на ринку, покращивши умови для легального бізнесу і створюючи додаткові можливості для боротьби з піратством і корупцією.

("Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні...")

13. Український закон

Нижче подаються окремі статті із Закону України "Про авторські право і суміжні права", які мають відношення до предмету обговорення.

Закон України

Про авторське право і суміжні права

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1994, N 13, ст.64)

(Вводиться в дію Постановою ВРN3793-ХІІ(3793-12) від 23.12.93, ВВР, 1994, N 13,ст.65)

(Із змінами, внесеними згідно із Законами N 75/95-ВР від 28.02.95, ВВР, 1995, N 13, ст. 85 N 998-ХІV (998-14) від 16.07.99, ВВР, 1999, N 41, ст.373)

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

.. Стаття 1. Права, що охороняються цим Законом

Цей Закон охороняє особисті (немайнові) і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва (авторське право), і права виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (суміжні права).

Стаття 2. Законодавство України про авторське право і суміжні права

Законодавство України про авторське право і суміжні права складається з цього Закону та інших законодавчих актів України, що охороняють особисті (немайнові) та майнові права осіб, яким належать авторське право і суміжні права.

Стаття 3. Застосування правил міжнародного договору

Якщо міжнародним договором, учасником якого є Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про авторське право і суміжні права, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 4. Визначення термінів

У цьому Законі вживаються терміни у такому значенні:

- автор - фізична особа, творчою працею якої створено твір;
- база даних - сукупність даних, матеріалів або творів у формі, яку читає машина;
- виробник фонограм - фізична чи юридична особа, яка вперше здійснила запис будь-якого виконання або інших звуків на фонограмі;
- виключне право - право, коли жодна особа, крім тієї, якій належить авторське право або суміжні права, не може використовувати твір, не маючи на те відповідного дозволу (ліцензії), за винятком випадків, установлених цим Законом;
- виконавець - актор (театру, кіно тощо), співак, музикант, диригент, танцюрист або інша особа, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури або мистецтва, включаючи твори фольклору, а також інші особи, які займаються такою ж творчою діяльністю, в тому числі виконують циркові, естрадні, лялькові номери;
- відтворення - виготовлення одного або більше примірників твору або фонограми в будь-якій матеріальній формі, в тому числі у звуко- і відеозапису, а також запис твору або фонограми для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (включаючи цифрову), оптичній або іншій формі, яку читає машина. Примірник - це результат будь-якого відтворення твору;
- здача в найом - передача права володіння оригіналом чи примірником твору або фонограми на певний термін з метою одержання прямої чи опосередкованої комерційної вигоди;
- обнародування твору - дія, що робить твір доступним для публіки, якими б засобами це не досягалось;
- опублікування (випуск твору в світ) - випуск в обіг примірників твору чи фонограми за згодою автора або іншої особи, яким належать авторське право та суміжні права, у кількості, що задовольняє розумні потреби публіки шляхом продажу, здачі в найом, публічного прокату або шляхом іншої передачі права власності чи права володіння примірником твору або фонограми. Під опублікуванням розуміється також надання доступу до твору, фонограми через електронні системи інформації;
- особа, що має авторське право і суміжні права, - це автор або виконавець у випадках, коли майновими правами володіє автор або виконавець, а також фізична чи юридична особа, якій було передано майнові права;
- похідний твір - продукт інтелектуальної творчості, створений на основі іншого існуючого твору (переклад, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інші переробки творів) без заподіяння шкоди охороні оригінального твору. Оригінальність похідного твору полягає у творчій переробці твору, що існував раніше, або у творчому перекладі його на іншу мову. До похідних творів не належать аудіовізуальні твори, у тому числі іноземні, дубльовані, озвучені, субтитровані українською та іншими мовами; (Абзац чотирнадцятий статті 4 в редакції Закону N 998-XIV (998-14) від 16.07.99)
- публічне виконання - подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по проводах) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола сім'ї або близьких знайомих сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той же час або в різних місцях і в різний час;

- 1) авторам незалежно від громадянства і постійного місця проживання, твори яких вперше опубліковані або не опубліковані, але знаходяться в об'єктивній формі на території України;
- 2) авторам, твори яких вперше опубліковані в іншій країні та протягом 30 днів після цього опубліковані в Україні незалежно від громадянства і постійного місця проживання автора;

3) авторам, які є громадянами України або мають постійне місце проживання на території України, незалежно від того, на якій території вперше були опубліковані їх твори.

Авторам, незалежно від громадянства, твори яких вперше опубліковані або не опубліковані, але вони знаходяться в об'єктивній формі на території іншої держави, надається охорона відповідно до міжнародних договорів України.

Чинність цієї статті поширюється і на інших осіб, що мають авторське право.

Стаття 10. Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, в якому виражено твір

Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, в якому виражено твір, не залежать одне від одного. Відчуження матеріального об'єкта, в якому виражено твір, не означає відчуження авторського права і навпаки.

Стаття 11. Автор як первинний суб'єкт авторського права

1. Первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор.

2. Автором вважається особа, зазначена як автор на примірнику обнародованого твору, на рукописі або на оригіналі твору мистецтва, якщо в судовому порядку не буде доведено інше.

Стаття 13. Особисті (немайнові) права автора

Автору належать такі особисті (немайнові) права:

1) вимагати визнання свого авторства, згадування його імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо;

2) забороняти згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом;

3) вибирати псевдонім (вигадане ім'я) у зв'язку з використанням твору;

4) протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора;

5) на обнародування твору.

Стаття 14. Майнові права автора

1. Автору або іншій особі, яка має авторське право, належать виключні права на використання твору в будь-якій формі і будь-яким способом.

2. Автору або іншій особі, яка має авторське право, належить виключне право дозволяти або забороняти:

1) відтворення творів;

2) публічне виконання і публічне сповіщення творів;

3) публічний показ;

4) будь-яке повторне публічне сповіщення в ефірі чи по проводах вже переданих в ефір творів, якщо воно здійснюється іншою організацією;

5) переклади творів;

6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів;

7) розповсюдження творів шляхом продажу, відчуження іншим способом або шляхом здачі в найом чи у прокат та іншої передачі до першого продажу примірників твору;

8) здача в найом після першого продажу, відчуження іншим способом примірників аудіовізуальних творів, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих на фонограмі або у формі, яку читає машина;

9) імпорт примірників творів.

Цей перелік не є вичерпним.

Стаття 15. Вільне використання твору

Без згоди автора або іншої особи, що має авторське право, але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення допускається:

7) публічне виконання музичних творів під час офіційних і релігійних церемоній, а також похоронів в обсязі, виправданому характером таких церемоній;

9) відтворення твору в особистих цілях за умов, передбачених статтями 16-19 цього Закону.

Стаття 17. Вільне відтворення примірників твору для навчання

Допускається без згоди автора чи іншої особи, що має авторське право:

- 1) відтворення уривків з опублікованих письмових творів, аудіовізуальних творів і фонограм як ілюстрацій для навчання за умови, що обсяг такого відтворення відповідає вказаній меті;

Стаття 19. Вільне відтворення в особистих цілях творів, зафіксованих у звуко- і відеозаписах

1. Відповідно до підпункту 9 статті 15 допускається відтворення виключно в особистих цілях творів, зафіксованих у звуко- і відеозаписах, без згоди автора або іншої особи, що має авторське право, але з виплатою їм винагороди.

2. Винагорода за відтворення зазначених у пункті 1 цієї статті творів виплачується у формі відрахувань (відсотків) виробниками або імпортерами обладнання (аудіоапаратури, відеомагнітофонів тощо) та матеріальних носіїв (звуко- і (або) відеоплівки, касет, лазерних дисків, компакт-дисків тощо), які використовуються для такого відтворення.

3. Розмір винагороди та умови її виплати визначаються на підставі договорів між вказаними виробниками, імпортерами та організаціями, що управляють майновими правами на колективній основі.

Стаття 21. Авторське право на аудіовізуальний твір

1. Авторами аудіовізуального твору вважаються автори сценаріїв, діалогів, музичних творів, спеціально створених для даного аудіовізуального твору, режисери-постановники, художники-постановники, оператори тощо, якщо інше не зазначено в договорі з організацією, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, або в договорі з продюсером.

2. Якщо інше не встановлено у договорі, автори, які зробили внесок або зобов'язалися зробити внесок у створення аудіовізуального твору і передати майнові права організації, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи продюсеру, не мають права заперечувати проти відтворення, розповсюдження, публічного сповіщення і виконання, передачі в ефір і по проводах для загального відома або проти будь-якого іншого публічного сповіщення твору, а також субтитрування і дублювання його тексту, крім права на публічне сповіщення музичних творів, включених до аудіовізуального твору.

3. Автори, твори яких увійшли як складова частина до аудіовізуального твору (як тих, що існували раніше, так і створених у процесі роботи над аудіовізуальним твором), зберігають авторське право кожний на свій твір і можуть самостійно використовувати його незалежно від аудіовізуального твору в цілому, якщо договором з організацією, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи з продюсером не передбачено інше.

Стаття 24. Термін охорони прав авторів

1. Охорона, що надається цим Законом, діє протягом усього життя автора і 50 років після його смерті, крім випадків, передбачених цією статтею.

6. Право авторства, право на ім'я і право протидіяти перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посягання на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора, охороняються безстроково.

Стаття 25. Перехід авторського права у спадщину

1. Майнові права авторів переходять у спадщину. Не переходять у спадщину особисті (немайнові) права автора.

2. Спадкоємці мають право захищати авторство на твір і протидіяти перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посягання на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора.

Стаття 26. Перехід творів до суспільного надбання

1. Закінчення терміну дії авторського права на твори означає їх перехід до суспільного надбання.

Твори, які ніколи не охоронялися на території України, також вважаються суспільним надбанням.

2. Твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно використовуватися будь-якою особою без виплати авторської винагороди. При цьому повинні зберігатися право авторства, право на ім'я, право протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посягання на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора.

Стаття 27. Передача (відступлення) авторського права

1. Майнові права можуть бути передані (відступлені) автором або іншою особою, що має авторське право, іншій особі. Автор або інша особа, що має авторське право (ліцензіар), можуть також видати ліцензію іншій особі (ліцензіату) на використання твору відповідно до такої ліцензії. Передача (відступлення) авторського права і видача ліцензії оформляються авторським договором.

2. Особисті (немайнові) права автора не можуть бути передані іншим особам.

Розділ III

СУМІЖНІ ПРАВА*Стаття 31. Охорона суміжних прав*

1. Цей Закон охороняє суміжні права виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення. Охорона суміжних прав здійснюється без шкоди охороні творів авторським правом.

2. Виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів виконуваних творів. Виробники фонограм і організації мовлення повинні дотримувати прав авторів і виконавців. Організації мовлення повинні дотримувати прав виробників фонограм, авторів і виконавців.

3. Виникнення і здійснення суміжних прав не потребує виконання будь-яких формальностей. Виробники фонограм і виконавці для сповіщення про свої права можуть на всіх примірниках фонограм або їх упаковках використовувати знак охорони суміжних прав, який складається з латинської літери Р у колі - (P), імені (найменування) особи, що має суміжні права, і зазначення року першої публікації фонограми.

Стаття 32. Критерії для надання охорони суміжних прав

1. Права виконавців охороняються відповідно до цього Закону, якщо:

- 1) виконання вперше мало місце на території України;
- 2) виконання зафіксовано на фонограмі, що охороняється згідно з цією статтею;
- 3) виконання, не зафіксоване на фонограмі, включено у передачу організації мовлення, що охороняється згідно з цією статтею.

2. Права виробників фонограм охороняються відповідно до цього Закону, якщо:

- 1) виробник є громадянином України або юридичною особою з офіційним місцезнаходженням на території України;
- 2) фонограму вперше опубліковано на території України або опубліковано на території України протягом 30 днів від дня її першої публікації в іншій державі;
- 3) перша фіксація фонограми мала місце в Україні.

3. Права організацій мовлення охороняються цим Законом, якщо вони мають офіційне місцезнаходження на території України і здійснюють передачі з передавачів, розташованих на території України.

4. Суміжні права іноземних юридичних і фізичних осіб охороняються відповідно до міжнародних договорів України.

Стаття 33. Права виконавців

1. Виконавцям належить виключне право дозволяти чи забороняти публічне повідомлення їх виконань, фіксацію на матеріальному носії раніше незафіксованого виконання та передачу в ефір і по проводах їх виконань, а також відтворювати, розповсюджувати способом першого продажу або іншої передачі у власність чи володіння або способом оренди чи прокату фонограм, на яких зафіксовано їх виконання, незалежно від першого продажу або іншої передачі у власність чи володіння.

Стаття 34. Права виробників фонограм

1. Виробники фонограм мають виключне право дозволяти чи забороняти їх відтворення, розповсюдження примірників способом першого продажу, іншого відчуження, а також шляхом здачі в найом, в оренду, прокат та іншої передачі незалежно від першого продажу, а також на переробку, імпорт фонограм.

2. Виключні права виробників фонограм можуть передаватися іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб використання фонограм, розмір і порядок виплати винагороди, термін дії договору, використання фонограм тощо.

Стаття 36. Обмеження прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення

Допускається за умови, що це не завдає шкоди нормальному використанню виконань, фонограм і передач організацій мовлення і не обмежує безпідставно законних інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, використання виконань, фонограм і програм мовлення, їх фіксація, відтворення, передача в ефір і по проводах та доведення до загального відома іншим способом без згоди виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення і без виплати винагороди у тих же випадках, які передбачені статтями 15-19 цього Закону щодо обмеження майнових прав авторів літературних і художніх творів.

1. Допускається без згоди виробників фонограм, опублікованих з комерційною метою, і виконавців, записаних на таких фонограмах, але з виплатою винагороди:

- публічне виконання фонограми;
- сповіщення фонограми в ефір;

3) сповіщення фонограми по проводах.

Стаття 38. Термін охорони суміжних прав

1. Майнові права виконавців охороняються протягом 50 років після першої фіксації виконання або постановки. Особисті права виконавців охороняються безстроково.

2. Права виробників фонограм охороняються протягом 50 років після першого опублікування фонограми, а якщо її не було опубліковано, то протягом 50 років після першої фіксації звукового запису.

3. Організації мовлення користуються наданими цим Законом правами протягом 50 років після першої передачі в ефір або по проводах.

4. Встановлені цією статтею терміни починаються з 1 січня року, наступного за роком, в якому мали місце юридичні факти, передбачені цією статтею.

5. До спадкоємців виконавця і правонаступників виробників фонограм і організацій мовлення переходить право дозволяти чи забороняти використання виконання, фонограми, передачі в ефір і по проводах, а також право на одержання винагороди в межах установленної цією статтею частини термінів, що залишилась.

Розділ V

ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Стаття 41. Порушення авторського права і суміжних прав

1. Відтворення, розповсюдження та інше використання, а також ввезення в Україну без дозволу осіб, які мають авторське право і суміжні права, примірників творів, фонограм, програм мовлення є порушенням авторського права і суміжних прав, що дає підстави для судового захисту.

2. Примірники творів, фонограм, виготовлених і розповсюджених з порушенням авторського права і суміжних прав, є контрафактними.

3. Ввезення на територію України примірників творів і фонограм, що охороняються на території України відповідно до цього Закону, із держави, в якій ці твори і фонограми не охоронялись або перестали охоронятись, визнається порушенням авторського права і суміжних прав.

Стаття 44. Відшкодування збитків за порушення авторського права і суміжних прав

1. Особи, які мають авторське право і суміжні права, можуть вимагати:

1) відшкодування збитків, завданих їм у результаті порушення авторського права і суміжних прав, включаючи упущену вигоду;

2) вилучення та спрямування на їх користь прибутків порушника, одержаних ним у результаті порушення авторського права і суміжних прав, замість відшкодування збитків;

3) виплати компенсації, яка визначається судом, у сумі від 10 до 50000 мінімальних розмірів заробітної плати, встановлених законодавством України, замість відшкодування збитків чи стягнення Прибутків.

Президент України Л.КРАВЧУК

м. Київ, 23 грудня 1993 року N3792-XII

14. Державне регулювання виробництва і ринку

14.1. "Маркоманія", або Як чиновники цілий ринок заблокували

Щонайменше три дні всі суб'єкти ринку аудіо- та відеопродукції, самі того не бажаючи, були порушниками Закону

Бо з понеділка 23 жовтня всі компакт-диски, аудіо- та відеокасети повинні бути промарковані. А перші марки можна було побачити лише в четвер і тільки в Держзнаку. Отже, є перші постраждалі.

Як і передбачалося березневим законом "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм", з 23 жовтня дозволяється лише розповсюдження маркованих аудіо-відеокaset та компакт-дисків.

Проте тільки минулого четверга в Українську асоціацію авторських і суміжних прав повинні були завезти марки для позначення легальної аудіовізуальної продукції. Проте кореспонденти "Контрактів", які чатували на цю подію, марок так і не дочекалися.

Загалом невизначеність з марками загрожує обернутися численними позовами до Кабміну виробників і експортерів аудіовізуальної продукції. Причин для того кілька. Уряд повинен був розробити і затвердити зразки контрольних марок у місячний термін з моменту набрання чинності закону "Про розповсюдження...", тобто до 25 травня, а процес маркування мав початися ще з 25 липня.

Однак зразки марок затверджені постановою Кабміну лише 13 жовтня (як, зрештою, і положення про те, як ті марки придбавати, зберігати, транспортувати, клеїти тощо). "Самі марки не відповідають вимогам якості, які встановив закон, - говорить виконавчий директор Української спілки користувачів об'єктами авторського права і суміжних прав Юрій Ховхун, - замість самоклеючого голограмного знаку зі спецзахистом і технологією одноразового використання Кабмін фактично затвердив звичайну поштову марку, яку легко підробити і, за бажання, - пустити в багаторазове використання, переклеюючи її на контрафактну продукцію".

Крім того, вказують юристи, доволі дивним є те, що правом маркувати аудіо-відеопродукцію Кабмін наділяє Департамент інтелектуальної власності. Що, вочевидь, призведе до подорожчання аудіовізуальної продукції.

Розрахунки прості. Якщо вартість однієї контрольної марки відносно символічна (17 копійок), та й витрати на додаткову робочу силу для фірм, які самотужки маркували б касети та диски, були б незначні, то й вартість легальної продукції після маркування, вважають оператори ринку, зросла б не більше, ніж на 1 грн.

Натомість транспортування марок до місця маркування та витрати на оплату послуг маркувальника, вочевидь, збільшать ціну продукції щонайменше на 50%, вважають учасники ринку.

До речі, як стало відомо "Контрактам", знову ж таки всупереч закону, гроші за маркувальні послуги будуть направлятися не на бюджетний рахунок. А це вже папахує скандалом.

А тим часом на ринку спостерігається ажіотаж. Аби не потрапити під гарячу руку контролюючим органам, чимало суб'єктів зупинили розповсюдження аудіовізуальних примірників (з 12 київських аудіо-відеомагазинів, які обійшли "Контракти", на дверях семи висіла табличка: "Зачинено").

Ті ж, хто наважується працювати, кажуть, що торгують на свій страх і ризик. Щоправда, один зі співробітників столичного магазину зізнався, гаїбні мовити, "не для преси", щісїхнїтїмагазинїнечіпатимуть, оскільки вони мають добрий "дах".

По-своєму відреагували на "маркоманію" і звукозаписуючі компанії: "Нова рекорде", "Росток Рекорде" відкликали залишки своєї продукції з магазинів, запевнивши їхніх власників, що після того, як помаркують всі диски, повернуть їх назад.

Компанії та офіційні розповсюджувачі наразі підраховують прямі збитки.

Є вже і перші потерпілі - приміром, немаркований товар перевіряльники конфіскували у криворізької фірми "Ексімтрейд". А от хто опинився у виграші, так це продавці піратської продукції - принаймні, розкладок (саме там найчастіше трапляється контрафактна продукція) в столиці не поменшало, а покупців, запевняють торговці, збільшилося майже вдвічі.

"Мабуть, у зв'язку з тимчасовим "простоюванням" великих магазинів", - пояснив "Контрактам" один з власників розкладки. (Позицію державних мужів щодо проблеми див. "Проблема не в марках...").

До речі, Кабмін, схоже, оцінив масштаби можливих неприємностей: "Контрактам" стало відомо, що в урядових коридорах подекуди про можливе скасування обов'язкового маркування. Не виключено, що на урядовців вплинув і російський досвід маркування аудіовізуальної продукції.

В Росії подібний захист легальних касет вже проіснував два роки, а зараз розглядається питання про його скасування. Бо така боротьба з піратством начебто виявилася неефективною, навіть навпаки - з'явилися зловживання у зв'язку з маркуванням.

Цілком ймовірно, що ініціативу Кабміну підтримує і Президент, до якого днями з відкритим листом звернулися вітчизняні пропідприємницькі організації з вимогою вирішити конфліктну ситуацію.

(«Галицькі контракти»-2000р. №44)

14.2. Проблема не в марках, а в тих, хто хоче їх отримати

Валентин ЧОБОТАРЬОВ, заступник начальника Державного департаменту інтелектуальної власності:

- Я не знаю, чому вказують на те, що всупереч закону Департаменту надано право маркувати аудіовізуальну продукцію. В законі "Про розповсюдження..." у спеціальній статті "Маркування контрольними марками" жодним словом не сказано, хто повинен їх клеїти. Алгоритму маркування в законі не було.

Зрозуміло, що цю статтю роз'яснює постанова Кабміну, де ми чітко прописали - хто і як це робить. Щодо вилученої у деяких фірм продукції, то таку продукцію вилучатимуть і надалі. Але хоча запевнити, що це аж ніяк не пов'язано з маркуванням. 23-го числа марки були. Проте всім добре відомо, що марки будуть видані тому, хто надасть потрібні документи.

Єдиною підставою для прийняття рішення про відмову у видачі контрольних марок є неподання таких документів. На сьогодні (розмова велася минулого четверга близько 18.00. - "Контракти") близько 25 фірм звернулися до нас офіційно з підтверджуючими документами на отримання марок - тепер згідно з законом ми зобов'язані протягом трьох днів перевірити цю документацію, і зокрема, чи мають вони з авторами або правонабувачами відповідні договори.

До 23 жовтня поки що ніхто у повному обсязі такі документи не надав департаменту. Якби все було юридично правильно оформлено замовником, ми б дали команду Держзнаку відвантажити марки. Нагадаю, що постанова Кабміну з'явилася 13 жовтня. Проте всі чомусь відтягували до останнього. Хоча я визнаю, що марки ми повинні були надати раніше.

Проте затримка пояснюється тим, що не було вирішено питання про фінансування - за рахунок чого це все робиться. Марки ж ми не забирали, оскільки не було підготовлено відповідне приміщення для їхнього зберігання. В межах Києва ми можемо привезти марки з комбінату тому, хто має на них право, протягом однієї години. З марками немає проблем. Проблема в тому, де документи фірми, які підтверджують партнерські стосунки з автором.

(«Галицькі контракти»-2000р. №44)

14.3.

У Верховній Раді пройшов перше читання законопроект щодо порядку використання музичних фонограм в Україні. З прийняттям цього закону фонограмників - і вітчизняного вишколу, і гастролерів, поменшає.

Автори законопроекту пропонують запровадити обов'язкове інформування на афішах та в іншій рекламі про використання виконавцем фонограм на концертах. При цьому така інформація повинна займати не менше 5% загальної площі всієї реклами.

(«Галицькі контракти» 2000р. №52))

15. Можливі сценарії

75.7. *Можливі сценарії дальшої "боротьби з піратством"*

Як уже зазначалося, всі "зацікавлені сторони" констатують необхідність посилення захисту авторських прав і подолання (чи принаймні призупинення бурхливого розвитку) піратства в Україні. Спробуймо спрогнозувати наслідки різкої активізації такої боротьби передусім в економічному плані. Для простоти міркувань обмежимося поки що лише ринком оптичних дисків (CD, CD-ROM).

Як відомо, роздрібна ціна CD на Заході складає, залежно від жанру та рівня оподаткування, від \$8 до \$18. Між іншим, в Україні рівень цін на ліцензійну західну продукцію практично такий самий - від 40 до 80 грн. Про структуру цієї ціни вже сказано вище.

Натомість піратський CD на нашому ринку коштує в роздріб 10-12 гривень, тобто у п'ятеро дешевше. Одержана "піратська" виручка розподіляється в кінцевому рахунку схожим способом: третина чи навіть половина - торговцям, трішки - державі (у формі платежів за атестати, торговельні патенти і навіть часом у формі ПДВ), ще трішки представникам тієї-таки держави у формі хабарів за відсутність перешкод у торгівлі; решта - замовникові продукції та її виготовлювачу, і тільки правовласник залишається ні з чим.

А тепер уявімо, що всіх виробників (замовників та виготовлювачів) змусили платити "роялті" на світовому рівні. Для CD із західною музикою це означає майже автоматичне п'ятиразове підвищення роздрібною ціни, а через це - майже таке саме, якщо не більше, скорочення обсягів продажу. При цьому виготовлений в Україні CD із "закордонною" музикою ще й стане неконкурентоспроможним - через запізнення у часі та менш привабливий вигляд. Отже, виробництво в Україні, скоріше за все, катастрофічно зменшиться, адже вітчизняна популярна музика займає лише кілька відсотків нашого ринку.

Доходи торгівлі при цьому також знизяться, хоча й не так катастрофічно (адже третина чи половина виручки їм діставатиметься незалежно від кількості й походження проданих CD та касет, або можна переорієнтуватися на інший товар). Деяких втрат зазнає й бюджет через падіння виробництва та імовірне банкрутство частини виробників та торговців. Певна кількість правоохоронців та податківців залишаться без частини хабарів, а тисячі громадян - без роботи.

Натомість правовласник (переважно закордонний) нарешті отримає законний дохід, але набагато менший, аніж оголошувані сьогодні суми втрат від піратства. Нарешті, остання імовірна зміна: помітне місце на нашому ринку посіде закордонний, "фірмовий" виробник компакт-дисків.

Однак скоріше за все події розгорнуться за іншим сценарієм - аналогічним до того, що відбувся останніми роками у наших сусідів Болгарії, Росії, Польщі. Коли тамтешня влада активно розгорнула боротьбу з виробниками піратської продукції, останні або пішли у глибоке підпілля, або перебралися до "тихої гавані" (нею виявилася Україна) і звідти вже завалювали ті самі ринки тими самими піратськими виробами, які й далі охоче купує звичний до дешевого товару російський, болгарський, польський споживач. Втім, боротьба з піратами помітно зміцнила позиції вітчизняного правовласника й вітчизняного товару на ринках Росії та Польщі, але в Україні задля досягнення такого ефекту потрібно значно більше, аніж боротьба з піратством.

Тож якщо українська влада розпочне облави проти піратів, не створивши привабливих умов для вітчизняної "копірайтної" індустрії, наслідок легко передбачити: підпільні заводи перебазуються до якоїсь іншої "тихої гавані" (напр., Придністров'я, Абхазії чи Білорусі) й звідти заливатимуть наш і російський ринок своїм товаром.

Яка ж стратегія приборкання піратства в Україні була б оптимальною? На нашу думку, така стратегія повинна мати кілька рівноважливих складників.

По-перше, ключовим для подолання піратства є всяке сприяння формуванню розвиненого легального ринку "копірайтних" продуктів, усіх його складників - культурних індустрій, що творять інтелектуальний продукт; виробництва носіїв ОІВ, оптової та роздрібною торгівлі, які могли б існувати у здоровій, сприятливій правовій атмосфері.

Йдеться не лише про загальне оздоровлення клімату для бізнесу в Україні, але й про специфічні проблеми цієї галузі - спрощення та здешевлення існуючих процедур здобуття ліцензій на "копірайтні" товари, митних та інших процедур. Для цього, ясна річ, потрібна активна державна підтримка вітчизняного правовласника - виробника та відтворювача інтелектуальної, культурної продукції. Йдеть-

ся і про правовий протекціонізм, і про фінансову та податкову підтримку, і про сприяння самоорганізації українських правовласників та виробників ОІВ.

Необхідним є, ясна річ, приведення у відповідність з міжнародними нормами нашого законодавства про авторське право та його захист. Втім, тут більшість законодавчих кроків уже зроблено, значно складнішим буде добитися виконання прийнятих законів.

Нарешті, потрібна значна активізація самого середовища авторів та виробників, створення відповідних структур громадянського суспільства, які б захищали інтереси цього середовища, а значить - і всього українського суспільства.

("Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні...")

Використані джерела

1. Д. Романець. Україна продає диски, зроблені на Марсі, заявив представник Міжнародної федерації індустрії звукозапису // "Україна молода" 23.02.2001.
2. Т. Ковтун. СІЛА шукають серед нас піратів // "Україна молода" 22.02. 2001
3. Н. Мірошник. Дискодолари. Чи дадуть їх заробити українцям? // "Україна молода" 28.12.2000.
4. Л. Федорченко. Закордон нам допоможе благополучно ...вмерти для світового ринку // УКРАЇНА-BUSINESS N52 28.12.2000.
5. З. Дудзяна, В. Вернодубенко // "Робітнича газета" 23.12.2001.02.23
6. О. Сенинець. "Приправив", та через кордон не переправив...// "Робітнича газета" 07.12.2000.
7. <http://www.liga.kiev.ua>
8. О. Боровський. Тиск на українські компакт-диски // "Україна молода" 15.03.2001.
9. О. Сірий. Легальний відеокопіювальний бізнес- лише верхівка айсберга? // "Галицькі контракти" 2000р. №13
10. С. Литвиненко. "Маркоманія", або Як чиновники цілий ринок заблокували // «Галицькі контракти»-2000 р. №44
11. В. Веремко. Україні погрожують торговельними санкціями Бо США й надалі вважають Україну найбільшим виробником піратських компакт-дисків // "Галицькі контракти" 2001 р. №8-9
12. А. Лазаренко. Українські жертви несумлінної конкуренції провели прес-конференцію // "Галицькі контракти" 2000 р. №52)
13. Проблеми фонограмних та аудіовізуальних індустрій в Україні: захист авторських прав, піратство, корупція. Аналітичний огляд/Ю.Гриценко, С.Ступак, В.Солодовник. - К.: УЦКД, 1999. - 58 с.
14. Андрієнко В. Війна з піратами: не за страх, а за гроші //Галицькі контракти.- 1999.- N 41.- С.2.
15. Базан В. Дещо про використання прав власника у сфері супутникового телебачення в Україні // Інтелектуальна власність.-N 6.С.58-59.
16. Ейхенвальд І. Шляхи легалізації аудіовізуального ринку в Україні //Інтелектуальна власність.- N6.-С.53-55.
17. Культура в законі: Стан та проблеми правового регулювання культури в Україні. За редакцією О.Гриценка.-К.: УЦКД, 1998.- 104 с
18. Мартін де Бур. Піратство в країнах Європейського Союзу та роль митниць у боротьбі з ним // Інтелектуальна власність,- N 6.-С.40-45.
19. Кавасс І.,Скрынька Д.Защита интеллектуальной собственности и ТРИПС / Інтелектуальна власність.- 1999.-N6.-С.5-15.
20. Коцюба О. Огляд діючого законодавства України в галузі авторського права і суміжних прав та зміни до нього, виходячи з досвіду європейських країн // Інтелектуальна власність.- 1999. N 6.-С.22-26.
21. Крижанівський В. Деякі питання аудіовізуального ринку в Україні // Інтелектуальна власність.- 1999.- N 6. - С.56-57.
22. Кукса В. Піратів просять не хвилюватися // Галицькі контракти.- 1999.- N 41.-С.10-11. Лебідь СА. Законодавство України про охорону інтелектуальної власності /Матеріали регіонального семі-

нару "Адміністративне законодавство України, як засіб захисту авторських та суміжних прав", м.Київ, 23 липня 1999 р., с.28-44.

23. Лисицький М.Ф. Антимонопольне законодавство як засіб захисту авторських і суміжних прав / Матеріали регіонального семінару "Адмін. законодавство України, як засіб захисту авторських та суміжних прав", м.Київ, 23 липня 1999 р., с. 14-27.

24. Маре, Марі Франсуаз. Роль прокурорів у боротьбі з піратством: досвід Франції/Інтелектуальна власність-1999N6-С3 7-39.

25. Петрова Т. Законодавчо-правова база здійснення контролю переміщення товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, митними органами України // Інтелектуальна власність.- 1999.- N 6.С.62-63.

26. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів. - К.: Юрінком Інтер, 1988.-336 с.

27. Роєнко В. Питання-відповіді: про державну реєстрацію прав авторів // Інтелектуальна власність.- N 6.-С.67-69.

28. Савельєва І. Охорона фонограм // Інтелектуальна власність. - 1999.- N 6. - С.31-6.

29. Ступак С. Как продается музыка // Зеркало недели. - 1999.

30. Ступак С. Проблема становлення ринкових відносин у галузі фонографічного та аудіовізуального виробництва в Україні // Інтелектуальна власність.-1999.- N 6&- С.50- 53.

31. Ступак С.К. Фонографічна і аудіовізуальна видавнича діяльність в Україні: аналіз сьогодення / Матеріали регіонального семінару "Адміністративне законодавство України, як засіб захисту авторських та суміжних прав", м.Київ, 23 липня 1999р., с.54-67.

32. Торгові аспекти інтелектуальної власності: Міжнародний симпозіум з питань ТРІПС, м.Київ, 23-24 квітня 1999р.-т.т.1-3.

33. Точка зору Міжнародної федерації виробників фонограм (IFPI), щодо Модельних положень з кримінальних санкцій за порушення авторських і суміжних прав // Інтелектуальна власність.- N 6.- С. 48-50.

34. Феколкін Ю. Громадські організації правовласників та правокористувачів України в галузі фонографічного та аудіовізуального виробництва // Інтелектуальна власність,- N 6.- С.64-66.

35. Ховхун Ю. Стан оптової і роздрібної торгівлі примірниками аудіовізуальних творів та фонограм в Україні//Інтелектуальна власність.-1999.-N 6.-С.60-62.

36. Чудовецький Е.В. Сущность и правовые основы защиты от производства и реализации контрафактных аудиокассет/ Матеріали регіонального семінару "Адміністративне законодавство України, як засіб захисту авторських і суміжних прав", м.Київ, 23 липня 1999 р., с.45-53.

37. Шевченко О. Шляхи вирішення проблеми захисту авторського права і суміжних прав у законодавстві України//Інтелектуальна власність. 1999.-С. 21-22.

38. [http:// www.iipa.com](http://www.iipa.com)

39. Lull J. The Media, Communication, Culture: A Global Approach. - Polity Press, London, 1998.